

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

Hořické pašijové hry,
transcendence obyvatel nebo sousedská volnočasová aktivita?

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Pokorný

Autor práce: Ivan Novotný

Studijní obor: Pedagogika volného času - kombinovaná forma studia

2012

Bakalářská práce v nezkrácené podobě.

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum: 21. března 2012

Ivan Novotný

Děkuji vedoucímu Mgr. Jiřímu Pokornému za odborné a vstřícné vedení bakalářské práce, své rodině a přátelům za podporu.

V Českých Budějovicích 21. března 2012

Ivan Novotný

Obsah

1. Úvod	6
2. Křesťanské Velikonoce	9
2.1 Tajemství Kristovy smrti a jeho zmrtvýchvstání	9
2.2 Pašijový týden a významy dnů v tomto týdnu	11
2.3 Určení kalendářního termínu velikonoc.....	12
3. Divadlo pašijových her v evropských zemích	13
3.1 Základ divadla křesťanské Evropy.....	13
3.1.1 Nejstarší divadelní představení	14
3.1.2 Pašijové divadlo v Čechách a Evropě	14
3.1.3 Přístup státních institucí k divadlu	15
3.2 Průkopníci pašijových her v Evropě	15
3.2.1 Tradice pašijových her ve Španělsku	15
3.2.2 Tradice pašijových her v Německu.....	16
3.2.3 Tradice pašijových her v Rakousku - Uhersku	16
3.2.4 Tradice pašijových her ve Slovinsku.....	17
3.2.5 Tradice pašijových her ve Švýcarsku	17
3.2.6 Tradice pašijových her v Itálii.....	17
3.2.7 Tradice pašijových her v dalších státech dnešní Evropy.....	18
3.3 Umístnění představení pašijových her	18
3.4 Vývoj her.....	19
4. Pašijové hry v Hořicích na Šumavě	20
4.1 Historie obce Hořice na Šumavě.....	20
4.2 Transcendence obyvatel a lidová mystéria	21
4.3 Přelom 19. století jako vznik nového pojetí pašijových her	25
4.4 Pompézní pašijové hry v letech 1893 až 1936	27
4.4.1 Norbert Frýd k Hořickým pašijovým hrám.....	28

4.4.2	Násilné ukončení pašijových her.....	30
4.5	Poválečné pojetí pašijových her.....	30
4.6	Léta komunistické diktatury a její vliv na pašijové hry	31
4.7	Polistopadové obnovení pašijových her a jejich osobnosti.....	32
4.7.1	Místní obyvatelé	32
4.7.2	Společnost pro obnovu pašijových her.....	32
4.7.3	Autor novodobých hořických her.....	33
4.7.4	První režisér.....	33
4.7.5	Ostatní režijní dohled pašijového představení.....	34
4.7.6	Hudba k pašijovému představení	35
4.7.7	Kostýmy pro představení.....	36
4.7.8	Přírodní divadlo	36
4.7.9	Mezinárodní kontakty a členství v Europassions	37
4.7.10	Nadace Hořické pašije.....	37
4.7.11	Nové pašijové představení jako základ nové tradice.....	38
4.7.12	Úspěchy hořických ochotníků v divadelním ztvárnění pašijových her. 39	
4.7.13	Netradičně odehraná představení	40
5.	Stěžejní body Hořických pašijí	41
6.	Muzeum Hořických pašijových her	41
7.	Závěr.....	42
8.	Seznam použitých zdrojů	44
9.	Seznam příloh - obrazová dokumentace	44
10.	Přílohy - Obrazová dokumentace.....	45
11.	Abstrakt	53
12.	Abstact	54

1. Úvod

Téma bakalářské práce jsem si zvolil z několika důvodů. Jednak jsem chtěl najít způsob a místo, kde by figurovaly jak volnočasové aktivity širokých generačních vrstev, tak i prvky náboženství a to především křesťanského. Dalším důvodem je můj zájem o to, proč zrovna velikonoční svátky a jaký mají význam pro příslušníky společnosti při obnově hořických pašijových her. Je to výraz nějakého náboženského vyznání, tušení transcendence nebo volnočasová aktivita místních sousedů a nadšenců z blízkého okolí? Volný čas je charakteristický pro svobodu člověka, jeho množství je však vázáno na pracovní a mimopracovní činnosti, které člověk musí vykonávat. Volný čas poskytuje spoustu možností jeho využití, ale především by měl plnit tyto základní funkce: *regeneraci, relaxaci, odpočinek* a v neposlední řadě *rozvoj osobnosti člověka*.

Mnoho odborných publikací se zabývá využitím volného času, v ČR se tomuto problému věnují například autoři Břetislav HOFBAUER, Jiřina PÁVKOVÁ, Mojmir VÁŽANSKÝ, Vladimír SMÉKAL, Michal KAPLÁNEK - uvedl jsem z mého pohledu pouze ty nejvýznamnější. Všichni tito autoři tvrdí, že k smysluplnému využití volného času je potřeba jedince formovat už v dětství. Z tohoto důvodu by měla mít velký význam pro prožívání volného času škola a v neposlední řadě rodina tak, aby se každý jedinec od dětství naučil trávit svůj volný čas smysluplně a účelně, protože pokud toto snažení o využití volného času bude zanedbáno, je pak velice náročné a složité naučit dospělého jedince svůj volný čas efektivně prožít. Což je v dnešní době závažný problém, vedoucí především k patologickému využívání volného času, jako je gamblerství nebo aktivity s drogovým podtextem, místo smysluplného naplňování volného času. To, jak trávíme volný čas v dospělosti, je velice úzce spjato s návyky z dětství a dospívání, v neposlední řadě souvisí se socializací jedince a jeho stupnicí hodnot, které uznává a prosazuje v návaznosti na svoji výchovu. V dnešní době se nabízejí různé možnosti využívání volného času z důvodu velkého rozmachu turistického průmyslu v devadesátých letech minulého století, ale taktéž rozvojem středisek a volnočasových center, které umožňují lidem jejich plnohodnotné naplňování volnočasových aktivit dle jejich zájmů. Jedna z dalších neméně důležitých doplňkových volnočasových aktivit je sociální funkce: jedinec se setkává buď se svými vrstevníky, nebo s lidmi se stejnými zájmovými aktivitami, které společně rozvíjejí.

Volný čas je pro většinu lidí doba, kterou mohou strávit regenerací sil pro další pracovní nasazení. V této době jedinci vyhledávají zábavu a odpočinek, které se neslučují s denními pracovními povinnostmi a umožňují odreagování od každodenních problémů. Důležitým faktorem je taktéž psychická pohoda, která je velice důležitá pro všeobecnou relaxaci. Při ztrátě zaměstnání sice člověk získá spoustu nového volného času, ale psychickou pohodu k relaxačním aktivitám mu to jistě nepřinese, spíše naopak se stane frustrovaný a na svoje předchozí záliby zatrpkne z důvodu negativních obav z budoucnosti, nedostatku financí použitelných na volný čas, podlehne svému selhání. Podle Faltýskové jsou hlavními faktory trávení volného času: věk, pohlaví, vzdělání a s ním spojený intelekt jedince, rodinný stav, tělesná a duševní kondice, zaměstnání, tradice zakotvené v jedinci od dětství. A právě duševní kondice je základní veličinou pro jakoukoli divadelní činnost a její ochotnické představení. „Role je nástrojem sebepoznání, sebekoncipování, sebeřízení, ale je i nástrojem poznání dalších lidí a poznání a ovlivňování našich vzájemných vztahů!“¹

Vhodným organizováním volného času dětí a mládeže je možné předcházet nežádoucím patologickým jevům, které negativně působí na rozvoj osobnosti. Podle Řehulky má na kladný rozvoj osobnosti vliv několik faktorů, které se prolínají též do volnočasových aktivit. Jsou to:

- 1.) Zájmy - to je to činnost, na kterou je jedinec ochoten vynaložit určité úsilí a finanční prostředky. Aby došlo k správnému efektu relaxace, je důležité, aby zájmy byly zcela odlišné od pracovního zařazení a měly tedy vliv na psychickou pohodu jedince.
- 2.) Ideály jsou představy něčeho dokonalého, převážně něco jako plány do budoucna, které vyjadřují snahu jedince něčeho dosáhnout při zohlednění názorových postojů a reálnosti cíle s ohledem na trávení volnočasových aktivit.
- 3.) Potřeby člověka, jsou vkládány do volnočasových aktivit v oblastech psychické, sociální nebo fyzické náročnosti. Jestliže je jedinec zaneprázdňen pracovními nebo jinými aktivitami potlačujícími jeho volný čas a přání, může dojít k jeho nežádoucím psychickým stavům.

¹ VALENTA. J., *Kapitoly z teorie výchovné dramatiky*, str. 65.

4.) Hodnoty člověka jsou ty, které upřednostňuje, váží si jich a jsou mu vzácné. Z obecného pohledu by nejvyšší hodnotou mělo být zdraví. Už jenom to, že si přejeme při vzácných příležitostech navzájem mezi sebou, je to většinou „hlavně zdraví“, takže mělo by vše logicky k tomuto cíli směřovat a to jak po stránce fyzické, tak i po stránce psychické.

Psychohygienu je jeden z pojmů, kterým se zabývá volnočasová pedagogika a pod tímto označením se dá představit všechno to, co nám pomáhá dostat se do psychické pohody, to znamená potlačit stres, syndrom vyhoření, každodenní starosti. Myslím si, že jakákoliv dramatická výchova, tvorba dramatických her a jejich realizace, je pro účel psychohygieny velice vhodná aktivita, prostupující v případě pašijových her širokými generačními vrstvami.

A zde vyvstala otázka, která podnítila moji zvědavost: jakým způsobem se budou lišit názory současných aktérů a jejich dávných předchůdců při vzniku známého fenoménu „pašijových her“ a vlastní důvod tohoto zcela jistě i pro dnešní dobu atraktivního námětu s hlubokým zážitkovým příběhem.

Mým názorem je, že pro dnešní mladou generaci je význam velikonočních svátků spojen především s komerčním zformováním nadnárodních obchodních řetězců, než s historickým faktem, na němž stojí vznik křesťanské církve a fundamentální křesťanské teologie. V této práci chci zjistit, jak tyto události vnímají amatérští herci ze „Společnosti pro obnovu Hořických pašijových her“, jakým způsobem se do jejich práce prolínají metody a techniky dramatické výchovy a jejich aplikace do divadelního ztvárnění výrazných událostí okolo roku 33 našeho letopočtu.

Jsem přesvědčen, že základem pašijových her je vrozená transcendence obyvatel, kde především vystupuje do popředí tradiční křesťanská tradice a její základ v „Mysterium paschale“, kde je prostor pro znovuožívání dávného příběhu. Revelatio jako závěr příběhu je velmi emociálně spjat s dalším směrem vývoje lidského pokolení, a tuto skutečnost bych chtěl ve své práci potvrdit. Zpracování tématu bude provedeno především empirickou metodou s odkazy na dostupnou literaturu, jak z oblasti náboženské, tak i z oblasti dramatické výchovy. Moje práce se zaměřuje na popis a tradici tohoto svátku ve ztvárnění pašijových her a jejich proměn ve vztahu k dějinným událostem.

V teoretické části se nejprve zaměřím na vysvětlení pojmu „Mysterium paschale“ a jeho vztahu k vzniku pašijových her v Evropě, a dále na Hořice na Šumavě a jejich pašijová představení. V další části se budu snažit vystihnout činnost amatérského divadla, v tomto případě Společnosti pro obnovu Hořických pašijových her.

2. Křesťanské Velikonoce

2.1 Tajemství Kristovy smrti a jeho zmrtvýchvstání

Prvním z liturgických křesťanských svátků se stalo „Mysterium paschale“ neboli tajemství Kristovy smrti a jeho zmrtvýchvstání a je nejvýznamnějším i nejstarším křesťanským svátkem poukazujícím na vítězství života nad smrtí. Toto tvrzení se zakládá na pramenech jak ústních, tak i psaných, kde jako první zachovaný dokument byl mezi lety 55. až 56. našeho letopočtu text dopisu apoštola Pavla křesťanské obci v Korintě, kde uvádí:

„Kristus zemřel za naše hříchy podle Písem a byl pohřben; byl vzkříšen třetího dne podle Písem, ukázal se Petrovi, potom dvanácti.“ (1. Kor 15,3b-5)

Tento text je zásadní pro křesťanské teology i historiky z toho důvodu, že je prvním dochovaným dokumentem z pera očitého svědka.

Zmrtvýchvstání je podle teologů proces. Tento proces se týká historicko-dějinné skutečnosti a to především Ježíše Nazaretského, zemřelého ukřižováním a následně pohřbeného. Podle teologů označení „mrtvé tělo“ nebo označení „tělo zemřelého“ se nejeví v této skutečnosti jako přesné z toho důvodu, že nejde jenom o tělo Ježíše Krista, ale také o jeho duši. Ježíšovo zmrtvýchvstání není jen pouhým návratem duše do mrtvého těla, jak se obvykle nesprávně udává. Je něčím mnohem zásadnějším, pro pochopení základu víry se nejedná o oživení mrtvolky, ale je to proces produhovnění člověka, tedy Ježíše. Velikonoční událost, nebo chcete-li zázrak, má jistou historickou a dějinnou povahu v takovém rozsahu, v jakém je zásadní skutečnost zmrtvýchvstání a dá se tedy označit jako proces prostoupení Božím Duchem, který se stal a tím i přetvořil člověka Ježíše Nazaretského do podoby nového člověka. Tím je také myšleno i jeho

produchovnění se zásadní historickou skutečností, ovlivňující průběh dějin téměř dvě tisícovky let až do dnešních dnů. Tento jev je dán skutečností, že učedníci s Ježíšem Kristem zažili spoustu jedinečných skutků, které učinil a v neposlední řadě je dán prázdným hrobem i samotným zmrtvýchvstáním, které vyjadřují slovem „ofthé“ (ukázal se). Zmrtvýchvstání má tři zásadní rozsahy:

- *naddějinnou*, z toho důvodu, že je samotným skutkem naddějinného Boha
- *dějinnou*, z toho důvodu, že je reálnou událostí v průběhu času
- *historickou*, protože má markanty historického zkoumání a poznání

V pohledu na tyto skutečnosti je třeba zmínit teologické hledisko pojmu zmrtvýchvstání. Samo zmrtvýchvstání, jako nejhmatatelnější nejvyšší Boží skutek, je vnímán jako akt nového stvoření člověka a ten nazýváme eschatologickým skutkem. Tyto skutečnosti není možné interpretovat pouze na historickou událost. Je zcela důležité pohlížet na události závěru pašijového týdne jako na události tvořící nejhlubší smysl našich dějin. Pokud budeme tvrdit, že není možné interpretovat eschatologický skutek historickým faktem, chceme tím sdělit jen to, co naznačují evangelia, když se vyhýbají podrobnému popisu událostí. V hymnu „Exultet“ je vyzdvihována noc, „která jediná směla znát čas i hodinu, kdy Kristus vstal z říše mrtvých“. Zde se vytváří prostor pro úvahy o historických a dějinných pohledech na skutečnost zmrtvýchvstání Ježíše Krista. Dějinná skutečnost se vztahuje k pohřbenému mrtvému Ježíši Nazaretskému, který za sebou nechává prázdný hrob a skutečným historickým postavám - učedníkům, kteří tuto pro historii zásadní skutečnost, jakým je zázrak zmrtvýchvstání v podobě Ježíše Krista, šíří jak v písemné podobě, tak i verbálním projevem. Tímto historickým pohledem na dějinnou událost zmrtvýchvstání se stává přístupný pro historické zkoumání. Takto by se dal zkráceně popsat vztah mezi ukřižovaným a zcela jistě mrtvým Ježíšem Nazaretským a zmrtvýchvstalým Ježíšem Kristem. Dále je zásadním pohledem fakt, že Bůh nestvořil pro Ježíše, svého syna, nesmrtelné tělo nové, ale přetvořil jeho staré tělo v nové, které se stalo nesmrtelným. Takto upravené tělo bylo prostoupeno Duchem Svatým a tím podtrhnut jeho Božský základ. Obnova starého, poškozeného, dala další rozměr pro dějinné události. Tyto souvislosti, podtrženy zprávami o zjevení, jsou dále interpretovány jako dějinný nezvratitelný proces (srov. SKALICKÝ 2007:10-11.) Toto je pravý důvod oslav víry, oslav křesťanských Velikonoc. Pro účel vysvětlení fundamentálního základu křesťanské víry a jeho další souvislost s touto prací jsem přesvědčen, že je naprosto dostačující.

2.2 Pašijový týden a významy dnů v tomto týdnu

Z různě dostupných pramenů jsou velikonoční svátky slaveny od druhého století našeho letopočtu, na základě výpovědi evangelií byl Ježíš Nazaretský ukřižován v pátek u města Jeruzaléma na hoře Golgotě. Tento den byl pro židy svátkem Pesach, což představuje židovský svátek nekvašených chlebů. Svátek Pesach Židé slaví na počest vyvedení svého lidu z otroctví v Egyptě, ale to jsem odbočil. Vzkříšení Ježíše Krista se odehrálo v noci ze soboty na neděli. To byl jediný dochovaný historický fakt a to znamená, že nebyl termín ukřižování zcela přesně určen. Až první všeobecný koncil svolaný císařem Konstantinem I. Velikým v roce 325 našeho letopočtu rozhodl, že se tento svátek bude slavit po jarní rovnodennosti tak, jak ho slavili západní křesťané. Do této doby byly názory o určení doby svátku nejednotné. Východokřesťanské instituce slavily velikonoce ve stejnou dobu, jako se slavil svátek Pesach.

Ve čtvrtém století našeho letopočtu se oslavy rozšířily na velikonoční triduum, počínaje „Zeleným čtvrtkem“, kdy je sloužena mše na památku „Poslední večeře Páně“, „Velký pátek“ jako připomínka utrpení Ježíše a jeho sebeobětování za spásu lidstva a je ve znamení půstu a ticha, „Bílá sobota“ jako symbol bdění u hrobu Krista, v tento den bylo a je zvykem provádět křty a pokřtění křesťané si na znamení čistoty oblékali bílý oděv, od toho je odvozen název dne. Křtí se také voda, která se následující rok používá k žehnání a křtění nemluvnat. Neděle „Boží hod velikonoční“ jako symbol zmrtvýchvstání Ježíše Krista.

Prvním dnem velikonočního týdne je „Květná neděle“, která předchází již zmíněným významným dnům a jejich událostem, tento den je oslavou příchodu Ježíše Nazaretského do města Jeruzaléma. Však i ostatní dny v Pašijovém týdnu jsou nějakým způsobem popsány a označeny, například „Modré pondělí“, které mělo obdobné privilegium jako „Květná neděle“, dodržoval se při něm klid, ticho a podávaly se pouze postní pokrmy. „Šedivé úterý“ je do dnes zahaleno tajemstvím, odkud se tento jeho název vzal a z jakého důvodu. „Škaredá středa“ nebo také Sazometná je odvozena od vymetání obydlí od nečistot, bílení a také vymetání komínů, tento den se také prováděly běžné práce, současně též i přípravy k oslavě „Mysterium paschale“. Velikonoční pondělí je prvním dnem po Kristovu zmrtvýchvstání a tento den se nesl ve znamení radosti a veselí. Vázalo se k němu velké množství zvyků a tradic s vyvrcholením lidových oslav. K nejstarším zvykům patří chození na koledu. V mnoha zemích chodili

časně z rána chlapci s pletenými pomlázkami a šlehali dívky i hospodyně, aby „neuschly“. Chlapci byli odměněni malovanými kraslicemi. Součástí velikonoční pomlázky bylo v některých krajích i polévání vodou. To čekalo každého, kdo zaspal nebo si chtěl přispat. Koledníci také často při koledování odříkávali různé básničky a říkanky (srov. VAVŘÍNOVÁ 2006: 92 – 94). Toto období je nazváno „Pašijový týden“, který je posledním týdnem křesťanského postního období. Jsou používány i jiné názvy jako je Svatý týden, Tichý týden nebo Velikonoční, ale my se budeme držet zažitého názvu Pašijový, i z toho důvodu, že je takto nazván fenomén pašijových her.

2.3 Určení kalendářního termínu velikonoc

Velikonoční svátky nejsou pevně dány termínově, to znamená, že mohou připadnout na jakoukoliv neděli mezi 22. březnem a 25. dubnem. Takto nepřesné termínové určení a kalendářní nestálosti přinášely do běžného života obyčejných lidí zmatek. Proto na základě těchto kalendářních nesrovnalostí byly snahy přesunout svátky do daného termínu. Vzhledem ke skutečnosti, že přesun velikonoc na pevně ustáleném kalendářním datum by musely dát souhlas všechny křesťanské církve, což vzhledem k ortodoxnosti především východních frakcí nebylo a není možné, jsou velikonoce pohyblivým svátkem. Pro výpočet termínu se zohledňuje několik pravidel, jako je astronomická jarní rovnodennost, tudíž první jarní den a první jarní úplňk (srov. VAVŘÍNOVÁ 2006: 92 – 94).

Tyto události byly počátkem pro založení nového křesťanského učení s jeho typologií a následujícími oslavami křesťanské obce. Považoval jsem za nutné připomenout, proč se některé dávné zvyky slaví a co bylo jejich základem, abychom byly schopni porozumět událostem sahajícím až do dnešních dnů. Samozřejmě křesťanské svátky nejsou jenom Pašijový týden, ale skládají se z celého liturgického roku, kde je ústřední postavou vždy Ježíš Kristus a jeho skutky. I z tohoto důvodu pro připomenutí těchto událostí, které se odehrály okolo roku 30. našeho letopočtu, se současní ochotníci - amatérští herci rozhodli připomenout a zdůraznit oběť Ježíše Krista pro spásu lidstva sehráním divadelní hry připomínající Pašijový týden.

3. Divadlo pašijových her v evropských zemích

3.1 Základ divadla křesťanské Evropy

Divadlo křesťanské Evropy má počátek ve skutečném Jeruzalémě. Potvrzuje to i galská poutnice Etherie, která se ve 4. století podívovala, jak zvláštními zpřítomňovacími postupy, čteními, akcemi, katechesemi jsou ožívovány biblické události. Květnonedělní průvod se konal tak, „jako tehdy Pán byl provázen“. Tady, ve zpřítomňovacím principu jeruzalémské liturgie, byly vlastně vytvořeny předpoklady k divadelní tvorbě křesťanské Evropy. Při této příležitosti je potřeba připomenout si Jevreinovu zákon konstituování divadla: „Snaha opakovat určité děje ve shodě s originálem vždycky vede, jak je známo, k divadlu“.² Tak divadelní hry s náboženskou tematikou a především pašijové hry byly a dodnes jsou velmi starým evropským fenoménem úzce spojeným s činností katolické církve a městských samospráv. Tyto instituce organizovaly pompézní divadelní představení v prostorách obce nebo města, kde se využívaly urbanistické celky k nápodobě Jeruzaléma. Vojtěch Ron ve své knize „Lidové pašijové divadlo v českých zemích“ uvádí, že pokud budeme vybírat, pak nemůžeme pouze myslet jen na pašijové hry s textem, musíme si také vzpomenout na četné dramatizované a mimetizované křížové cesty a velkopáteční figurální procesí. Zde patří především „sprostnými“ (obyčejnými lidmi) četně navštěvované Jeruzalémy a také rozsáhlé scénické soubory poutních míst s kalváriemi a božími hroby. V tomto scénickém prostoru, smyšleném, zpřítomněném a mimetizovaném Jeruzalému, bylo mnohým poutníkům nabídnuto a umožněno intenzivní, až haptické a emocionální prožití pašijových dějů a jejich obsahů k vyvolání nezapomenutelného zážitku. Proto se také poutníci každoročně vraceli, aby mohli tyto nezapomenutelné zážitky absolvovat znovu. V dobách příznivých divadlu bylo napodobení pašijových událostí stimulem k tvořivému ztvárnění božího hrobu nazývaného „Sepulchrum“ a to nejenom v divadelním prostoru. Křížovníci s červeným křížem - Strážci božího hrobu - museli ve 12. století opustit Jeruzalém a své zažité zvyky si odvezli s sebou do Polska. Lužickosrbský kníže Jax jim nabídl, aby se usadili v jeho sídle v Miechově. A zde se křížovníci pod tíhou víry a zažitých zvyků neobešli bez imitace ztracených svatých míst, zejména hrobu. Přinesli si i poněkud teatralizovanou velikonoční liturgii. Široké

² RON, V., *Lidové Pašijové divadlo v českých zemích*, str. 20.

vlivy Miechova zasahovaly slezskou Nisu, Spiš, ale také jejich pražský klášter Na Zderaze. A zde je potřeba připomenout, že ve Vratislavské universitní knihovně je dochován rukopis „Ordo divini officii“, který popisuje jednak jednoduchou hru tří Marií - Visitatio sepulchri - a květnonedělní procesí tak, jak se konalo v Jeruzalémě kolem roku 1160. Zajímavostí je, že popis události byl zřejmě pořízen na objednávku a věnován ve 14. století jednomu z Augustiniánských křížovníků na pražské Zderaze. Popis obřadu uvozuje věta: „Na památku a k uctění tohoto procesí, s cílem napodobení. My naše procesí konáme takto...“³

3.1.1 Nejstarší divadelní představení

Květná neděle se dá považovat za starší a rozvinutější divadelní představení než hra „Návštěva hrobu třemi Mariemi“ - Visitatio sepulchri. Touto teorií se zabývá i polský divadelní historik Lewański a je přesvědčen, že Palmové procesí, což byla jakási dramatická výjevová hra, nebyla výlučně kněžským obřadem, což se prapůvodně předpokládalo. Původně se mělo za to, že jde pouze o náboženský akt prováděný samotnými kněžími, účastnili se zde s velkým nasazením ale i obyčejní lidé. Tvořili v představení procesí pospolitou dramatickou postavu jeruzalémského lidu a jejich děti ve zvláštních divadelních obrazech znázorňovaly děti jeruzalémského lidu. Dalo by se ze všech dostupných zdrojů usuzovat, že Palmové procesí v Jeruzalémě je jakýmsi zárodkem v našich zemích označovaného jevu sousedského divadla.

3.1.2 Pašijové divadlo v Čechách a Evropě

Jeruzalémská redakce květnonedělního procesí mohla být vzorem pražskému klášteru sv. Petra a Pavla Na Zderaze, když byl v letech 1334-1455 sídlem představeného křížovníků s červeným křížem, proto asi opis směřoval právě do Prahy. Zcela jistě byl vzorem pro liturgii sehrávanou v českých zemích, stejně jako zmíněné jednoduché „Visitatio sepulchri“. Tato představení podle dostupných písemných zdrojů inscenovali v první polovině 15. století (například v nedalekém Bardejově německý Osterspiel, který hrál „Velikonoční hru“). „Text se nedochoval, ale známe obsazení prozrazující, že v něm vystupovali místní sousedé, měšťané, řemeslníci, dokonce příslušníci patricijských rodin. Ježíše hrál Johann Gener, režisérem a představitelem

³ RON, V., *Lidové Pašijové divadlo v českých zemích*, str. 20-21.

prekursora byl Austin Grofe, mastičkářova služebníka hrál konvář a Paustilberga snad Slovák Mertin Grolok. Hra byla čas od času inscenována až do příchodu luteranismu.“⁴

Podobně tomu bylo v podstatě ve všech počátcích rozšiřujícího se fenoménu pašijových her v celé Evropě. Například v Zahání se dochovaly útržky pašijové hry, především její závěr z 15. století. A podle J. Klappera i tady hráli biblické postavy měšťané. Ženy pod křížem představovali chlapci. „V „Sermo de chorea" z roku 1456 se táže vratislavský autor, zda je možné, aby se chlapci převlékali do ženských šatů. Rezultát je následující: K potřebě pašijové hry ano, k žertům ne.“⁵

3.1.3 Přístup státních institucí k divadlu

I když tomu v historii českých zemí vždy tak nebylo, protože postoje byly nejednotné, tak na sklonku 18. století byly pašijové hry cíleně likvidovány. Státní a církevní instituce na základě takzvaných Josefských směrnic a zásad se snažily tyto aktivity zlikvidovat. Na začátku 19. století po několikaleté vynucené přestávce však nastalo obrození této volnočasové aktivity ve zcela odlišné organizační podobě. Obce a města jako samosprávné celky se na pašijích už nepodílely, ale vznikaly nové osvicenecké a měšťanské divadelní spolky, částečně sekularizovaná divadelní obrozenecká kultura. Prapůvodním místem vzniku, jakousi kolébkou pašijových her v Evropě, bylo Španělsko a Francie, odkud se rozšířily do dalších okolních států.

3.2 **Průkopníci pašijových her v Evropě**

3.2.1 Tradice pašijových her ve Španělsku

Pašijové hry se rozšířily do všech zemí křesťanské Evropy. Prvními zmiňovanými průkopníky pašijových her jako lidového dramatu se stali obyvatelé města Carvera ve Španělsku, kde v roce 1481 obyvatelé sehráli divadelní hru pro 1800 diváků s počtem účinkujících kolem 320 osob. Délka tohoto představení trvala okolo 4 hodin. Dalším významným dějištěm ve Španělsku je město Esparreguera, kde byla tato tradice pašijových her založena v roce 1611. V dnešních dnech je toto představení ještě tradičně inscenováno v divadle pro 1747 diváků s počtem účinkujících kolem 400 osob.

⁴ CESNAKOVÁ-MICHALCOVÁ, M. *Divadlo na Slovensku v období vrcholného feudalismu*, str. 508.

⁵ KLAPPER, J.: *Schleische Volkskunde auf Kulturgeschichtlicher Grundlage*, str. 200.

Ve Španělsku je tradice rozšířena ještě do dalších významných 13 měst a obcí, ale zdejší tradice mají kořeny mnohem kratší, byly převážně založeny v minulém století.

3.2.2 Tradice pašijových her v Německu

V Německu byla tradice hraní pašijových her založena také velice brzy, a to v roce 1633 ve městě Oberammergau, které je do dnešních dní historicky vyhlášeným místem, kde se tyto hry dosud odehrávají a od této doby se rozšířila po celém území Německa. Zde nacházíme také základ hořických pašijových představení. Tradice v Oberammergau gradovala v minulém století a to s mnoho účinkujícími. Tato hra je hrána v časovém období převážně 1krát za 10let s délkou představení obvykle až 5 hodin a ochotníci ji hrají převážně v přírodním divadle. Ve městě Oberammergau se hry se aktivně účastní 2500 herců, kteří hrají asi pro 5000 diváků. Pro počátek vzniku pašijových her ve městě Oberammergau je důležité, že v Evropě v 17. století zuří veliký válečný konflikt, vznik her je tedy reakcí na obrovskou bídu materiální i duševní a především na morovou epidemii, která obyvatele Evropy decimuje.

„A tak jako v bavorském Oberammergau ve stejném roku slíbili, že budou hrát pašije, když se jejich městu vyhne morová rána, tak i v převážně protestantském Rýmařově na severu Čech hrála malá katolická skupinka pašijovou hru již v roce 1633. Zda byli důslední a hrálo se i v dalších letech, o tom doklady chybí. Až na samém konci 17. století se uvádí nákladné velkopáteční procesí, později i scénická pašijová hra. Zajímavé je, že tu byla Prologem žena - Weibperson. Poslední zpráva o této produkci je z roku 1745. Nelze říci, zda podivný dochovaný text hry je celý.“⁶

3.2.3 Tradice pašijových her v Rakousku - Uhersku

Jestliže se rozhlédneme po mapě, která pokryje plochu o rozměru bývalého Československa a zde budeme hledat místa výskytu analogické tvorby v někdejším uherském, polském, slezském a kladském území, objevíme zvláštnost. Spolu s lokalitami v Čechách se nám nabídne jakýsi sudetsko karpatský pás, v němž se zvlášť nápadně objevují pašijové produkce s dominantním účastenstvím „sprostných“ sousedů (obyčejných lidí). Toto je prostor mezi Bardejovem a Děčínem, v čase od 12., přesněji 14. století, do doby před druhou světovou válkou. Výčet této produkce je pochopitelně závislý na stavu objevených teatrologických dokladů. Jistě byl bohatší.

⁶ RON, V., *Lidové Pašijové divadlo v českých zemích*, str. 27.

„Rozhlédneme-li se také po analogické tvorbě střední Evropy, pak můžeme zjistit, že takových pašijových oblastí není tolik: Poalpi, Švábsko, Šumava s Bavorským lesem. Směrem na sever od karpatsko sudetského pásu podobnou tvorbu nenajdeme. Respektive ano, najdeme tam dramatická díla, ale nikoli divadelní, náležející tzv. Wortbarocku. Dominují v něm Bachovy pašije. Naše prostředí se vyjadřovalo ještě i divadlem (Bildbarock).“⁷

Jedním z nejstarších dochovaných záznamů je tradice hraní pašijových představení v Rakousku. Hra zde byla sehraána poprvé v roce 1613 ve městě Erl, na kterou navázaly další okolní obce a města, tradici dodržují dodnes. Divadelní představení o pašijovém týdnu je hráno ve městě Erl s mnoho účinkujícími, kterých je až 650 a hra je hrána v delších intervalech převážně 3-7 let s délkou představení okolo 3 hodin pro 1500 diváků.

3.2.4 Tradice pašijových her ve Slovinsku

Dalším státem Evropy, kde je tradice pašijových her velice stará, sahající k roku 1721, je Slovinsko. Zde tradici založil kapucínský mnich Lovrenc Marúšič ve městě Škofja Loka. A na tomto místě se pašijové představení hraje dodnes s frekvencí opakování 3 – 4 roky a jejich délka je zhruba běžná pro obyčejné divadelní představení, a to okolo 2 hodin. Divadlo hraje asi okolo 800 ochotníků v přírodním divadle pro 4 až 5000 diváků.

3.2.5 Tradice pašijových her ve Švýcarsku

Ve Švýcarsku byla tradice pašijových her založena v roce 1798 ve městě Mendrisio, kde tento evropský a dá se říci světový fenomén křesťanského světa je hrán každoročně, pro 500 hostů v místech pro sezení a 10 000 přihlížejících diváků v přírodním hledišti.

3.2.6 Tradice pašijových her v Itálii

V Itálii byla tradice založena v roce 1816 ve městě Sordevolo, kde pro dva a půl tisíce diváků hraje 550 herců příběh zhuštěný do dvou a půl hodin, opakující se pravidelně každých pět let v místním přírodním divadle.

⁷ RON, V., *Lidové Pašijové divadlo v českých zemích*, str. 20.

3.2.7 Tradice pašijových her v dalších státech dnešní Evropy

V dalších státech Evropy jako jsou Polsko, Rumunsko, Portugalsko, Belgie a v neposlední řadě i Holandsko je tradice pašijových her v naší podobě susedského divadla převážně novodobou událostí, datovanou začátkem minulého dvacátého století. Jejich pompéznost a barvitost děje je udávána rytmem temperamentu dané národnosti a v neposlední řadě států, kde se fenomén pašijových představení odehrává, ale vždy je tato kulturní událost a příběh přesahující lidské bytí, vystihující transcendentno doby, ve které se události odehrávají, pojat velkoryse jak ze strany herců, tak i diváků, kterých je na obou stranách velké množství.

3.3 **Umístění představení pašijových her**

Pašijové hry byly původně hrány v kostelích a v průběhu času při infiltraci lidových prvků a různých pozměňujících motivů, které působily na průběh a pojetí pašijových her, se pod nátlakem křesťanské církve přesunuly do divadel a přírodních divadel, kde se plně využilo jevu *genia loci* na přihlížející lid i samotné aktéry hry.

„Pozoruhodný, nevídaný celotýdenní spektakl se odehrál ve Vrchlabí, o čemž máme podrobný doklad z roku 1771. Celé město se tenkrát ve Svatém týdnu proměnilo v Jeruzalém. Zámek byl i sídlem Piláta, městská šatlava vězením Ježíše (ze čtvrtka na pátek tam byl bičován). Obsazení rolí je neuvěřitelné. Klíčem k přidělení role bylo momentální postavení občanů ve společenské struktuře města. Záporné postavy pašijí hrála tehdy místní honorace. Významné postavení ve městě bylo v produkci ukázáno ve směšné a negativní pozici. Obsazení bylo vskutku důsledné. Piláta hrál ředitel morzinovského panství, Malchusem byl městský dráb, katany hráli řezničtí tovaryši, pan důchodní představoval Lakomství, Ježíše hrál chudý švec (byla to placená role). Představitelka Marie Magdaleny musela ukázat kuchařce pana děkana své krásné tělo a musela být toho roku „padlá“. Role tedy byla jistým pranýřem.“⁸

⁸ RON, V., *Lidové Pašijové divadlo v českých zemích*, str. 59 – 60.

3.4 Vývoj her

Vývoj her a jejich průběh byl během let nejvíce ovlivňován válečnými událostmi, které zmítaly Evropou. V patnáctém století to byly husitské války, dále pak třicetiletá válka v sedmnáctém století a v neposlední řadě i první a druhá světová válka v století minulém, což jistě nemělo pozitivní vliv na průběh pašijových představení a jejich zázemí.

V Čechách byly pašijové hry především „parketou“ německého obyvatelstva v chudých oblastech. Geograficky by se dalo vyjádřit rozložení četnosti výskytu provozování her do severního pohraničí a také do prostorů Šumavy a Bavorského lesa, kde se dodnes s jistými přestávkami, danými politickým klimatem, pašijová představení hrají. V Hořicích na Šumavě byla tradice pašijových her znovu založena v roce 1816. V současné době se pašijová hra hraje v letních měsících převážně v místním přírodním divadle pro 500 sedících diváků ochotnickým souborem čítajícím asi 80 amatérských herců. A tato společnost herců je jako jediná z České republiky začleněna do evropské organizace „Europassions“.

„Pašijové hry jsou s Hořicemi na Šumavě spojeny už od středověku, a ačkoliv tato tradice byla několikrát násilně přerušena – naposledy komunistickým režimem v letech 1949 až 1989 – dodržuje se dodnes. Současné pojetí svým charakterem navazuje na tradiční náboženské lidové hry a soustřeďuje se na zprostředkování centrálního velikonočního tajemství – utrpení, smrti a vzkříšení Ježíše Krista. Působivé přírodní prostředí, výkony účinkujících a podmanivá originální hudba činí z tohoto představení jedinečný zážitek. Některá představení jsou tlumočena do znakové řeči.“⁹

⁹ *Passio Domini in Europa*, str. 60.

4. Pašijové hry v Hořicích na Šumavě

4.1 Historie obce Hořice na Šumavě

Malá podhorská víska Hořice na Šumavě patří k nejstarším sídlům na Českokrumlovsku. Ač v názvu nese název Hořice na Šumavě, v pohoří Šumavy bychom ji jenom těžko hledali. Geograficky je Šumava přesně zakreslena do map a geomorfologové mají na tuto věc samozřejmě jasný názor. Nachází se ale velice blízko a název obsahující Šumavu si do názvu obyvatelé také dali i proto, aby se odlišili od podkrkonošských Hořic. Hořice na Šumavě leží asi 14 kilometrů od Českého Krumlova směrem na jihozápad v kopcovité krajině ve výšce 679 metrů nad mořem. Protáhlé náměstí bylo od pradávna znakem nějaké důležité cesty a i zde je toto pravidlo potvrzeno. Vedla tudy kdysi cesta z Čech do Pasova, nejspíš proto zde asi vznikla trhovářská osada. První písemné zmínky jsou doloženy již ve 13. století našeho letopočtu. Záznamy o místní faře jsou datovány do roku 1248 a zmínky o obci Hořice na Šumavě připomínají historické záznamy z let 1272, 1274 a 1281 v historické souvislosti změn majitelů místního panství. Hořice na Šumavě v jejich počátcích patřily pánům z Kosovy Hory, kteří je prodali v roce 1274 Závíši z Falkenštejna, který byl pod hradem Hluboká popraven. V roce 1281 se obec dostala do vlastnictví Vítka z Krumlova a v roce 1290 koupili Hořice na Šumavě Cisterciákové z kláštera ve Vyšším Brodě, jak potvrzuje král Václav II. v písemné zmlouvě. Klášter byl založen a podporován rodem Rožmberků a tak vazba na tento nejvýznamnější jihočeský rod zůstala. Zde se nachází také původ znaku Hořic na Šumavě, pětilistá červená růže v bílém poli. V roce 1375 se staly Hořice nejvýznamnější obcí v celém okolí, jejich důležitost by se dala vyjádřit v dnešním jazyce jako základ územně právního členění. Byla zde zřízena samospráva v čele s rychtářem a konšely s vlastní soudní pravomocí. Ke klášternímu panství poté obec patřila až do poloviny 19. století. To ale neznamenalo odchod Cisterciáků, pouze převod majetku na moc světskou, duchovně Cisterciáci působili v obci až do zrušení jejich řádu. Zachovalá pergamenová listina z roku 1549 vyšebrodského opata Pavla uděluje Hořicím dokonce právo městyse, čímž obec získala mnoho dalších výhod. Obec byla za třicetileté války krutě poškozena švédským vojskem, ale i v dalších dobách byla zmítána četnými požáry. Pokaždé se však občané z přírodních a jiných pohrom vzpamatovali a začali znovu. Pomáhalo jim i přírodní bohatství v okolí, protože se zde také těžila okolo roku 1780 zlatá ruda.

Do dnešních dnů si ještě řada domů, především na náměstí obce, zachovala pozdně gotickou podobu. Několik domů v dolní části náměstí a ještě níže pod kopcovitým rázem urbanistické zástavby je několik historicky cenných venkovských stavení tradičního pošumavského typu. Jako dominantu obce bychom mohli zvolit v dolní polovině náměstí kostel svaté Kateřiny původně pozdně románského slohu, ale v pozdně gotické době byl zásadně přestavěn do dnešní podoby, je považován za významnou stavbu pozdní gotiky. Presbytář je hvězdicovitého typu s šesticípou klenbou podunajského typu z roku 1487 a typicky jihočeskou pozdně gotickou chrámovou dvoulodí, která je zaklenuta bohatou síťovou klenbou švábského typu. V roce 1900 věž kostela vyhořela po zásahu bleskem a tak byla nahrazena novostavbou. Jistě nepřehlédnutelnou památkou je uprostřed náměstí i žulový pranýř gotického slohu a dvě kamenné mísy pro odměřování desátků. V prostoru náměstí se ještě nacházejí žulové kašny v nezvyklém velkém počtu (celkem jich je 7), z jedné z nich vyrůstá sloup se sochou svatého Jana Nepomuckého. Tyto kašny jsou vzájemně propojeny a napájeny ze třech studní v horní části obce. Byly využívány jako zdroje pitné vody nebo jako zdroj vody k hašení požárů, kterými byly Hořice často postihovány. V polovině náměstí se nachází průchod k dnešnímu kulturnímu domu s expozicí muzea pašijových her.

4.2 Transcendence obyvatel a lidová mystéria

Na základě duchovního působení Cisterciáků vznikla a je dodnes spojována místní nejdéle trvající tradice lidových mystérií, což jsou divadelní hry s náboženskou tematikou. Tyto hry byly tvořeny biblickými příběhy Starého ale i Nového zákona, které jako tradice však nebyly zachovány. V povědomí a v tradici zůstala pouze nejvýznamnější novozákonná témata o životě, utrpení, smrti a vzkříšení Ježíše Krista jako základního kamene pro tvorbu pašijových her. V Hořicích místní ochotníci hráli divadelní hry, jak jsem již zmínil, ze Starého zákona s názvem Rajska hra (Paradies – spiel) a několik novozákonných her Hra o narození Krista (Christ - kindlspiel), Pastýřská hra – podobenství o Dobrém pastýři (Hirtenspiel). Nicméně nejvýznamnějším tématem Pašijového týdne bylo a je vždy podobenství života, utrpení, smrti a vzkříšení Krista.

V další řadě nelze přehlédnout tu skutečnost, že Vojtěch Ron ve své knize „Lidové pašijové divadlo v českých zemích“ uvádí několik faktů, které zcela nekorespondují s běžně dostupnými zdroji. Uvádí, že v letošním roce 2012, 23. června tomu bude 119 let, co v Hořicích na Šumavě zahájili řadu pašijových představení, které pořádali v nepravidelných intervalech až do roku 1936.

„Hořická hra má ovšem původ daleko starší. Nikoli prastarý, jak se tvrdí. Je třeba se rozloučit s legendou, že „její počátek je u vyšebrodských cisterciáků“, a že je to „nejstarší evropská pašijová hra“. Cisterciáci a divadlo, byť duchovní, je zájem naprosto vyloučený. O tom tedy dost. Nelze doložit ani kriticky zpracovat hypotézu nebo vystopovat cestu inscenací od gotiky po dnešek ve vyšebrodském regionu“.¹⁰

V letech 1371 až 1391 působil na artistické fakultě university Karlovy v Praze Henricus de Sankt Gallo. Jeho Pašijová hra byla zcela jistě napsána při jeho působení v Praze. Tento text hry byl mnohokrát přepsán do německých dialektů a také na jeho základě vycházely obrazy, které se velmi často objevovaly v pobožnostech Křížové cesty a v pašijových představeních.

„Připomeňme tu alespoň Kristův pád pod křížem, též situaci, v níž je Ježíš posazen na kámen, odkud zahlédne svou matku mezi jeruzalémskými ženami doprovázejícími ho na Golgotu“.¹¹

Tradice doložených hořických pašijových her sahá až do 13. století. Tato skutečnost je spojena s velice těžkými životními podmínkami, v některých dnešních náhledech až nesnesitelnými, které v té době mezi obyčejným lidem panovaly. Zde měla prostor pro realizaci duchovní služba v podobě náboženství, které se stává ve většině případů východiskem z neřešitelných situací poddaného lidu. Lidé spojují svoji zoufalou situaci s utrpením Ježíše Krista a snaží se vcítit do jeho utrpení pro lepší budoucnost, která je představena jeho vzkříšením a ožívují tak transcendenci, která ze situace místního lidu vyplývá. Obyvatelé Hořic se díky lidové hře s náboženským podtextem snaží definovat zlo a dobro, pak tyto přenášejí do obrazů pašijové hry.

¹⁰ RON, V., *Lidové Pašijové divadlo v českých zemích*, str. 61.

¹¹ RON, V., *Lidové Pašijové divadlo v českých zemích*, str. 55.

„Za panování Karla IV. se v Praze velmi intenzivně rozvíjel pašijový kult. Na jeho přestování a aktualizaci se podílel sám císař, jak o tom kromě jiného svědčí jeho zbožné shromažďování četných a významných pašijových relikvií náležejících k říšským svátostinám, které byly ukazovány a uctívány o slavnosti ostatků vždy v pátek po první neděli velikonoční“.¹²

Během třicetileté války v 17. století byla tradice pašijových her přerušena a nastolena znovu počátkem 19. století v roce 1816 místním tkalcem a sběratelem Paulem Gröllheslem, který na základě duchovních pohnutek a náboženského citění místních obyvatel sepsal za pomoci svých pomocníků text podle Kochemova spisu. Vznikla pašijová hra s názvem „Utrpení a smrt našeho Pána Ježíše Krista – truchlohra o pěti jednáních s předehrou“ a takto vzkřísil novou tradici hořických pašijí.

Na Šumavě a v Pošumaví je zakládána nebo lépe řečeno znovu zakládána nová pašijová aktivita. Pašijový týden je tedy znovu ztvárňován a předváděn, už ne jako statické výjevy, ale jako dramatické dílo (oproti místům v severních Čechách, kde je sousedská aktivita v daném období zcela potlačována státními CK úřady).

„Vzpomeň na postřeh důvěrného znalce lidového divadla E. F. Buriana: „A i kdyby všechno bylo tehdy od panstva převzato, jedna věc převzata být nemohla, a to jest herectví.“¹³

„Nepochybně možno přijmout fakt, ba axiom, o preferenční pozici divadla v baroku. Lze o něm říci, že je to období, které se nejplněji a nejsnadněji vyjadřovalo divadelními prostředky. Divadlo pronikalo osobním i společenským životem. Sotva tomu mohl uniknout zviřený náboženský život, ač existovala spiritualita jedinců i hnutí s kritickým zaměřením vůči divadelním dílům a postupům“.¹⁴

Velice stará lidová mystéria byla rozšířena po rozlehlém území Šumavy, tudíž ji nelze spojovat pouze s Hořicemi. Označit by se však dala pašijová aktivita okolních obcí za nějaký okruh satelitů, které se této divadelní aktivitě věnovaly. Do zaznamenané nové doby však přetrvala tradice pouze v Hořicích na Šumavě. Sousedské lidové

¹² RON, V., *Lidové Pašijové divadlo v českých zemích*, str. 54.

¹³ BURIAN, E. F., *O nové divadlo 1930-1940*, Praha 1946, str. 212.

¹⁴ RON, V., *Lidové Pašijové divadlo v českých zemích*, str. 34.

náboženské hry zde byly hluboko zakořeněny a obohacovaly duševní život zdejších rolníků, řemeslníků, obchodníků a všech dalších obyvatel.

Například z hořického pašijového okruhu se zachoval německý rukopis pašijové hry z Volar asi z poloviny 18. století. Vzniklo několik variant této hořické hry, každá divadelní společnost si ji totiž upravila po svém, dochovaly se různé zmínky o takovýchto společnostech z Ktiše, Frymburku, Svěrázu. Tyto vznikající divadelní společnosti jezdily s představením po okolních obcích a dokonce zavítaly i do Bavorska nebo až do Štýrska. V počátcích, tedy od roku 1816, hráli hořičtí občané v civilních „nedělních“ šatech a obdobně tomu bylo i u okolních divadelních spolků.

Sousedé předváděli hru před velikonočními svátky v různých ročních intervalech se spoustou úprav, realizovali ji mimo kostel po hospodských sálech. K produkci hry používali pouze rekvizity nezbytné pro oživení děje a to až do 80. let 19. století, kdy sousedskou aktivitu převzal ochotnický spolek, který vybavil herce kostýmy a zdokonalenými rekvizitami.

„Způsob jejich hry však nebyl ryze lidový. Již tenkrát je učil hrát jakýsi herec patrně z Vídně. Vůbec hořické divadlo vždycky tíhlo spíše k ochotnickému přístupu, tzn. ke snaze napodobit současné i profesionální divadlo, jeho konvence a manýry. Bude asi obtížné kriticky posoudit, jak se to tehdy prostým hercům povedlo. Ale líbili se. Představení bývala vždycky plně navštívena“.¹⁵

Problematika sousedského divadla ve všech regionech zarámovaných do hranic dnešní České republiky je velice specifická. Zásadní poznatky nelze paušálně přenášet z jedné regionů do druhých. V podstatě počátky jihočeského a severočeského sousedského divadla poukazují obrácenou tendenci. Na jihu území, což odpovídá Šumavě a okolí, jsou nejdříve divadelně zpracovány a hrány sousedské inscenace vánoční. Oproti devadesátým letům 18. století, kdy jsou na severu území v Podkrkonoší pašijové hry úřady systematicky odstraňovány, pašijová představení na Šumavě teprve začínají, například v obcích jako je Záblatí na Vimpersku nebo v Hořicích na Šumavě.

Tato představení byla hrána několikrát ročně dospělými ochotníky z obce Hořice na Šumavě a jejího blízkého okolí, dá se říci sousedy. Byli to sedláci a jejich pomocný personál, řemeslníci a také měšťané, kteří společně se svými ženami a dětmi vytvořili

¹⁵ RON, V., *Lidové Pašijové divadlo v českých zemích*, str. 62.

pod vedením Paula Gröllhesla s nadšením pro společnou věc několikahodinovou inscenaci zobrazující poslední týden života Ježíše Nazaretského.

„Prostí věřící v nich našli nejen zalíbení, ale také potřebné verbální i obrazné informace a duchovní zážitky. Průvod s živými obrazy a kostýmovanými postavami - figurami nebyl jenom parádou, dekorem, ale také pokusem o sdělení či osvojování důležitých obsahů ve formě živé podívané, s tvůrčím, především diváckým podílem na produkci. Nebylo snadné „číst“ tento neverbální „text“, ani pro badatele není vždycky snadné sestavit ze sledu jednotlivých emblematických obrazů (tzv. pegmat) figurálního procesí původnímu záměru odpovídající souvislý myšlenkový celek.“¹⁶

V roce 1946 se noví čeští osadníci Hořic na Šumavě znovu odvážně pustili do obnovy představení s plánem postupovat od jednoduché inscenace k náročnější. Jenže když se noví amatérští herci pokusili pokračovat v tradici, kterou jim genius loci odkázal, tak se podobně jako nacisté před druhou světovou válkou zachovali i komunisté v roce 1949 a pašijová představení režim na dlouhou dobu prostřednictvím svých ideových cenzorů zakázal.

4.3 Přelom 19. století jako vznik nového pojetí pašijových her

Novodobé pašijové hry by se daly datovat do období přelomu 19. a 20. století. V té době shlédl jedno takové představení Josef Johan Ammann, profesor krumlovského německého gymnázia, Tyrolan, národopisec a pilný sběratel šumavské divadelní tvorby. Pro pašijovou hru se nadchl, když se mu podařilo získat původní Gröllheslův text. Rozhodl se ho přepracovat tak, aby bylo možné sehrát pašijovou hru v mnohem velkolepějším podání než doposud. Josef J. Ammann znal tehdejší pašijová představení sehrávaná v německém Oberammergau a Brixleggu a rozhodl se, že hořické pašijové hry vyzvedne na jejich úroveň. Přepracoval tedy Gröllheslovy původní pašijové hry na velkolepé výpravné představení, které by vyhovovalo větší škále nebo dá se říci širšímu spektru diváků. Snažil se z her učinit velkou zábavnou turistickou atrakci a tuto nabídl hořickým občanům. Podařilo se mu je přesvědčit k sehrání inscenace, která by se každoročně opakovala, ale už ne o velikonocích jako doposud, ale především hlavně v létě. Pro tuto myšlenku taktéž získal německý ochranný spolek Deutscher

¹⁶ RON, V., *Lidové Pašijové divadlo v českých zemích*, str. 34-35.

Böhmerwaldbund založený v roce 1884, za jehož velkého finančního přispění a svépomocí místních obyvatel byla postavena v letech 1892 -1893 nová divadelní budova s kapacitou pro 1500 diváků a na jejím jevišti hrálo pašijovou hru zhruba 300 místních obyvatel. Dne 25. června 1893 byla uvedena premiéra velkého pašijového představení, úspěšně se hrálo i v dalších následujících letech až do roku 1936. Již první ročník napověděl, že hořické pašijové hry budou slavit úspěch a mezi prvním a druhým ročníkem bylo hlediště dostavěno na kapacitu pro 2 tisíce míst. Dalo by se říci, že už v této době docházelo k jisté komercializaci a s tím spojené profesionalizaci celé akce, vždyť obec měla z této sousedské aktivity nemalé příjmy do obecní pokladny.

V prvních dvou letech provozu divadla a hraní pašijových her v „modernizované podobě“ podle scénáře J. Ammanna, který byl v druhém roce produkce upraven proboštem Karlem Lansteinerem, navštívilo představení na 80 tisíc diváků. Nicméně se J. Ammann s režisérem L. Deutschem názorově nepohodl a další rok byla jejich spolupráce ukončena. O úspěchu taktéž napovídá i účast významných hostů představení. Na rozdíl od jiných měst a míst, kde se pašijové hry hrály s obvykle několikaletou přestávkou, se v Hořicích hraje mnohem častěji. Jenom v průběhu první a druhé světové války sloužilo divadlo jako skladiště vojenské výzbroje. Divadlo nebylo využíváno pouze na pašijové hry, ale i pro jiné kulturní a společenské akce.

V roce 1896 bylo divadlo a pašijová hra využita k natočení prvního celovečerního filmu. Američtí filmaři zde natočili film „živé obrazy“ a pokud tento 25 minutový hraný film nebyl první, tak alespoň jeden z prvních rozhodně byl. Tímto krokem se Hořice na Šumavě nesmazatelně zapsaly do dějin světové kinematografie. Takže není pravdou, že na našem území prvním natočeným filmem je snímek Jana Kříženeckého natočený v Praze v roce 1898, ale právě „Živé obrazy“ z americké produkce natočené v Hořicích na Šumavě. A tak se stalo, že hořičtí občané Jordan Wiltschko v roli Ježíše Krista a Anna Wenziegerová v roli Panny Marie se stali filmovými hvězdami v Novém světě, kde byl film poprvé uveden ve Filadelfii a v New Yorku ke konci roku 1897. Dokonce prvenství natočení kinematografického snímku na našem území se dožadovali francouzští producenti, ale ukázalo se, že jde pouze o obyčejný podvod, agenti bratří Lumiérů uvedli pouze pohlednici zabírající Hořice (k jejich smůle tyto Hořice leží v Podkrkonoší).

4.4 Pompézní pašijové hry v letech 1893 až 1936

Pašijové představení se od roku 1893 do první světové války sehrálo celkem v 11 ročnících. Hry byly obnoveny až v roce 1923 a sehrány ještě v letech 1927, 1930, 1933 a 1936. Všechna představení byla hrána v německém jazyce, v roce 1923 byl text hry přeložen do českého jazyka a celkem šestkrát úspěšně knižně vydán. Po tomto datu byly hry násilně přerušeny nacistickými úřady.

Když byla ukončena první světová válka, ochotníci znovu založili pašijovou inscenaci. Nejenom v Hořicích byla tradice pašijových her obnovena, ale také i na severu Čech jako například v Mimoni a v některých dalších městech se pokoušeli i další ochotníci hrát pašijovou inscenaci, třeba v Lanškrouně nebo ve Zdobnici, ale jednalo se pouze o jednotlivá představení pašijí. Tvůrčí pohnutkou jim byly právě hořická pašijová představení.

„Hořice vždycky žily ve stínu Oberammergau a dalších německých inscenací (Brixlegg, Erl atd.). Když je nacisté zakázali, chopili se na Šumavě příležitosti, aby německé hry ve světovém povědomí zastoupili. I tehdejší československá vláda se tomu přizpůsobila a dotovala tehdy veškerou propagaci. Němci hráli a Češi propagovali. Bylo to v roce 1936. Tehdy tato spolupráce měla ukázat, že na nepolitické půdě je možno se sejít ke společné práci. Leč kulturní a náboženský život byl zpolitizován. Jeden z řečníků před zahajovacím představením poukázal na to, že - necituji, pouze sděluji smysl jeho slov - tady se lze spojit proti Henleinovi, neboť si nikdo nemusí dělat iluze, že kdyby sudetský vůdce dosáhl své „totality“ - ano, toto slovo nám dobře známé už tenkrát tam zaznělo - neušetřili by ani tento kousek staré kultury.“¹⁷

„Zajímavý je také společný odpor nacismu a socialismu k pašijovým představením, který kategoricky postihl jak německé tak české inscenace.“¹⁸

V roce 1936 se hrálo v Hořicích před druhou světovou válkou naposledy. Je potřeba připomenout, že k obětavým a velkým propagátorům hořických pašijí patřil pražský lékař Dr. R. W. Hynek, konvertita, autor „Muže bolesti“, také badatel v problematice turínského plátna a osobnosti Terezie Neumannové z Konnersreuthu.

¹⁷RON, V., *Lidové Pašijové divadlo v českých zemích*, str. 62.

¹⁸RON, V., *Lidové Pašijové divadlo v českých zemích*, str. 63.

4.4.1 Norbert Frýd k Hořickým pašijovým hrám

V této době se k Hořickým pašijovým hrám vyjadřoval i českobudějovický rodák, spisovatel Norbert Frýd. Původně se spisovatel jmenoval Fried, počestil své židovské příjmení po trpkých zkušenostech druhé světové války. V letech 1943-1945 byl totiž z takzvaných "rasových důvodů" uvězněn v nacistických koncentračních táborech Terezín, Osvětim a Dachau-Kaufering, odkud se mu v dubnu 1945 podařilo uprchnout, a tím si i možná zachránit život.

Spisovatel mimo jiné reaguje na meziválečný český překlad Miroslava Hallera doplněný předmluvou, která je dobovým svědectvím o vřelých sympatiích českobudějovických intelektuálů pro tuto starodávnou hořickou tradici, která se v podstatných věcech opírá o fakta s očistnými duchovními účinky. V té době asi již tušili, co se s hořickými obyvateli po jubileu Kristovy smrti v roce 1933 na dlouhou dobu stane. Nemohu si odpustit odcitovat celý článek Norberta Frýda zveřejněný v roce 1933 v časopisu Linie pro jeho autentičnost. Pokud bych z něj použil pouze vybrané citace, přestala by tato fakta a poetičnost ztrácet na významu a originální výmluvnosti.

„Opona pašijových her se zvedá. Zvedá se nad celými Hořicemi. Až se zavře, klesne celé městečko spolu s oholenými biblickými vousy svých občanů zpátky do klidu šumavských osad a nikdo by nevěřil, že z něj jiskra divadla vykřesá zas za několik let plameny žhavého vznícení, bušící tepem vzrušujícího života.

Neboť to je divadlo. Toto radostné, rozdováděné stádo křičících dětí, které se při příjezdu Krista do Jerusaléma rozvalí na jevišti a splašeně mává palmovými listy hodně vysoko nad hlavou, aby to také každý viděl: to je opravdové, rozpoutávající a osvobozující divadlo. U ostatních herců se tento fenomén nedá tak dobře pozorovat. Tito vážní Šumavané jsou na to příliš těžcí a dospělí. Děti však ne. Proto také tento obraz je nejsilnější výjev celých her.

Zajímavé je, že pohlížíte-li na toto divadlo blíže, zjistíte, že právě tak jako většina uměleckých projevů, které jsou romantiky vydávány za lidové, jsou také hořické hry v jádře velmi málo "lidové" ve smyslu romantického názoru na umění. Tak jako lidový projev bývá někdy jen odleskem "oficiálního" umění (více méně dokonalým, milým, dojemným nebo i nemotorným), tak také hořické hry ukazují, že právě nejlepší a největší účinky jsou vlastně vypůjčené od "velkého" umění. Nejlidověji, v dobrém smyslu slova,

působí zpěvy skvěle školeného sboru. Zajímavé jsou některé písně na způsob "moritat". Zpívá se tu v jednoduchých verších k ještě jednodušší melodii, která nemá vlastně souvislost s textem, o zázračném stvoření prvních lidí, o jejich hrozném hříchu, o přísném trestu, jenž je stihl a jenž má být výstrahou všem dobrým křesťanům. Tyto sbory jsou závažnou složkou hořického divadla.

Nevšimavost vůči hudbě, již jsou slova podložena, může jít ovšem tak daleko, že téže radostné melodie, jež je zpívána při příjezdu Krista do Jerusalema a v níž se stále opakuje slovo "Hosanna", je také použito těsně před ukřižováním pro smutnou píseň: "Das Hosanna ist verklungen". Zřejmě stačila vzpomínka na slovo Hosanna, aby se opět objevil onen radostný refrén.

Vidíme: lidový komponista převzal z "velkého umění" ideu leitmotivu, aniž by dovedl plně chápat její obsah. Tak potom dochází k těmto nezvyklým, někdy až groteskním útvarům, jež jsou tak typické pro takzvané lidové umění. Myšlenka, jež Vás neopustí od prvního slova, jež zazní z jeviště: Jak je možné, že v celé literatuře ani jeden z Velkých nedramatisoval Kristův život? Že o náboženské dějiny byl v literatuře velký zájem, o tom svědčí básně jako Miltonův "Paradise lost" nebo Klopstockův "Messias". A přece pašijové drama napsáno nebylo, ačkoliv dramaticnost jeho děje sváděla lid od počátků středověkého divadla k jeho provádění na jevišti.

Když slyšíte v Hořicích ony veršičky, které doprovázejí mohutný děj pašijových her a které Vám živě připomínají dětská pořekadla (příkladně: Nur wer unschuldig und rein, der wird im Himmel einst bei Jesus sein), zdá se Vám, jako byla literatura toto vděčné téma úplně opominula. Při návštěvě na jevišti o přestávce obohatíte se o mnoho hezkých dojmů. Můžete chvílku posedět na božím trůnu (který ostatně vypadá z blízka jako dospělejší dětská židlička), můžete pohoupat zeměkouli, ležící před ním, na klíně, můžete přezkoumat obsah Jidášova měšce a můžete konečně zjistit, že váhy anděla spravedlnosti vůbec nefungují.

Dáte-li se pak do hovoru s herci, dozvíte se, že Kristus a Jidáš jsou vlastně bratři a v civilu mistry kameníky, že zvlášť pěkně mluvící Pilátus je dělníkem z továrny a že výborný Kajfáš, tento mazaný demagog, je obchodníkem. Organizace a disciplinovanost celého divadelního aparátu budí opravdu úctu. 250 lidí, jež je zaměstnáno na jevišti a v orchestru, zkouší již od prosince minulého roku. Ředitel a režisér Nowak vypráví, že se zkoušelo skoro denně. To znamená, že celé Hořice obětují devět měsíců poctivé práce na tyto hry. Devět měsíců žije toto městečko jiný, neobyčejný život. Vše se točí kolem jejich divadla, vše dostalo nový smysl a obsah se zřetelem na jejich hry. Dvěšestpadesát

*šumavských lidiček pracuje, zkouší, hraje, žije, vyhouplo se po dobu devíti měsíců vysoko nad své sousedy i nad vrcholy svých hor, začarováno překrásným a pohádkovým divem: kouzlem divadla. A to se nám na nich líbí.*¹⁹

A pokud bychom nevěděli, že jde o text z roku 1933, jsem přesvědčen, že až na několik maličkostí plně vystihuje dnešní atraktivitu a průběh pašijových představení 79 let poté.

4.4.2 Násilné ukončení pašijových her

Další sérii pašijových her nacisté zakázali, po dobu trvání druhé světové války bylo pašijové představení zrušeno. Jsou k tomu i pádné důvody jako to, že spousta ochotnických herců byla odvedena do armády a zbytek obyvatel se musel podílet na válečných dodávkách. Jsou k tomu ale i další důvody, jako ideologický a také technický. Nacisté jakékoli hry zakázali a budova divadla byla vojáky přetvořena na skladiště válečného vojenského materiálu. Po ukončení druhé světové války a porážce nacistů byly Hořice na Šumavě jedním z mnoha pohraničních míst, odkud byli němečtí obyvatelé Československým státem vystěhováni do Německa. Dalo by se říci, že tímto krokem byla pašijová představení ukončena, ale malý zbytek původního českého obyvatelstva se této tradice nevzdal.

4.5 **Poválečné pojetí pašijových her**

Po ukončení druhé světové války umělým dosídlováním pohraničí vznikala nejen potřeba jeho obnovy, ale také smysluplného vyplnění volného času nových obyvatel. Zde vznikla možnost věnovat se ochotnickému divadlu a navázat na předválečnou tradici pašijových her. Budova divadla stála a po provedení nezbytných oprav pašijového divadla místními obyvateli, pod vedením Jaroslava Tomáše Vetešníka a kájovského faráře P. Jana Václava Straky, se noví osadníci pustili do nácviku podle starého pašijového textu, který byl použit pro nový český překlad původního Landsteinerova textu pořízený Msgre. Antonínem Melkou. Sehrání pašijových her v českém jazyce bylo jakýmsi symbolem nástupu češtiny a českých obyvatel do této části bývalých Sudet. Amatérští herci ve volném čase vybavovali jeviště a šili kostýmy

¹⁹ *Linie*, str. 17-19.

tak, aby zkoušky hry mohly začít v roce 1946 a již v následujícím roce 1947 byla představení uvedena. Sice pouze jen v zkrácené podobě, ale i tak se představení setkala s velikým zájmem. V roce 1948 se pašijová hra uváděla již v celé délce a bylo sehráno celkem dvacet představení, která byla podle pamětníků vždy plně obsazena diváky.

4.6 Léta komunistické diktatury a její vliv na pašijové hry

V roce 1948 po rudém únoru a prvním velkém znovuuvedení byly hry již zakázány komunistickým režimem, nebylo totiž v zájmu státních a zároveň stranických orgánů zabývat se hrou s náboženskou tematikou. Hlavním důvodem zřejmě byla dlouhá tradice založena na křesťanské fundamentální teologii a tímto pokus o obnovu poválečných českých pašijových her byl z přičinění „kulturních“ cenzorů ukončen. Aby nedocházelo k nežádoucím pokusům o znovuoobnovení her, byla budova divadla zpočátku využívána jako ovčín, posléze jako sklad slámy. Konec řízené devastace kulturního stánku završil rok 1966, ve kterém byla budova divadla stržena a dřevostavba rozebrána. Její zděné části byly pomocí vojenské trhaviny zničeny navždy. Aby ale nebyl tento krok učiněn jenom polovičatě, rozhodli ideologové i o likvidaci nedalekého poutního kostelíka, který skončil stejně jako zděné zbytky divadla pomocí trhaviny. Dlouholetou tradici založenou ve středověku už v této chvíli připomínají pouze dokumenty v soukromých sbírkách, depozitářích muzejí a archivech a v neposlední řadě v církevních institucích. Těmito kroky se totalitní režim snažil, aby se dlouholetá tradice dostala do zapomnění. Jenom čas od času bylo velice opatrně zmíněno, že se tento kulturní volnočasový jev založený původně na transcendenci místního obyvatelstva odehrával a jeho sláva s nevídanou návštěvností se dostala až do americké kinematografie. O tyto střípky z tradic obce, proto aby obyvatelé Hořic na Šumavě na svoji historii nezapomněli a byli na hrdí, se velice zasloužil místní kronikář pan Šimeček.

4.7 Polistopadové obnovení pašijových her a jejich osobnosti

4.7.1 Místní obyvatelé

V polistopadové euforii roku 1989 se nadšenci z řad obyvatel rozhodli, že pašijové představení obnoví a tak navážou na násilně ukončenou tradici v roce 1948. Průkopníkem myšlenky, že by bylo vhodné a slušné zabývat se otázkou znovuoobnovení pašijových her, byl tehdejší první demokraticky zvolený starosta v postkomunistické éře obce Ing. Miroslav Čunát. Právě on a jeho spoluobčané z Hořic i nedalekého okolí, jako jsou například Ing. Karel Fila nebo Růžena Hotová, se staly spoluvůrci oživení tradice pašijových her v Hořicích. S dalšími nadšenými spoluobčany na valné hromadě založili ke konci roku 1990 Společnost pro obnovu pašijových her v Hořicích na Šumavě – Pašije. Konkrétně tomu bylo dne 27. prosince 1990. Dodnes tato společnost celou kulturní akci pořádá a organizuje.

4.7.2 Společnost pro obnovu pašijových her

Společnost si kladla za cíl soustředit všechny dostupné materiály, týkající se pašijových her odehrávajících se v obci. Původním záměrem bylo uspořádat výstavu. Zazněly i hlasy, které navrhovaly návštěvu takového probíhajícího představení, aby bylo možno navázat zahraniční styky. V té době si spoluobčané ještě dost dobře nedokázali ani představit, že by vůbec nějakou takovou pašijovou hru mohli sehrát a tak obnovit několik desetiletí přetrženou tradici. V podstatě kromě nadšení nedisponovali vůbec ničím. Budovu divadla, jak jsem již uvedl, postihl špatný osud, také kulisy a kostýmy byly nenávratně pryč. Jediné co měli, byl německý text, který byl pro spolek neschůdný už jenom z toho pohledu, že by hra trvala pět hodin a pro dnešního diváka by příliš dlouhé divadelní představení bylo jenom těžce stravitelné. Nejenom délka představení, ale také místo, kde by se divadelní představení mělo odehrávat, byl problémem. Návrh však zazněl. Byla to otevřená přírodní scéna, v podstatě vedle původního již zbořeného divadla v lesoparku, po pravé straně od bývalé hlavní budovy (kde se představení odehrávají dodnes). A posléze následoval velice rychlý sled událostí. Společnost pro obnovu pašijových her v tisku prezentovala svoji činnost a své ambiciózní plány.

4.7.3 Autor novodobých hořických her

Jindřich Pecka se divadlu věnoval od svých mladých let, když se jako svazák věnoval amatérskému divadlu a později založil a vedl dětský folklorní soubor Jitřenka, kde se mimo běžných schůzek a účastí na celostátních přehlídkách účastnil letních táborů se zaměřením na dramatickou výchovu. V roce 1968 byl tehdejším režimem „odstaven do pozadí“, konkrétně do továrny k soustruhu. Po změně politického režimu v roce 1989 se Jindřich Pecka vrátil do normálního tvůrčího života a mimo divadelní a dramatické tvorby se věnoval výuce na vysoké škole. Po konzultacích členů společnosti a po umělecké korektuře Antonínem Baštou byla vybrána předloha Jindřicha Pecky, ke které později složil doprovodnou hudbu Jaroslav Krček.

Jindřich Pecka napsal o Pašijových hrách: „Lidský život a jeho dějiny jsou nepřetržitým tokem příběhů. A každý příběh má své skryté poselství. Má je i hořická pašijová hra. Ve své podstatě je to úchvatná zvěst o nekonečném putování člověka za světlem. Každý si o něm může vytvořit svou vlastní představu, ale všichni přitom pozvedají hlavu a rovnají hřbet. A to je myšlenka, která je významná v každé době, naši nevyjímaje.“²⁰

4.7.4 První režisér

Členové Společnosti pro obnovu pašijových her oslovily Antonína Baštu, dlouholetého divadelního kritika, režiséra, herce, intendanta a později ředitele Jihočeského divadla. Antonín Bašta nechal svého známého a kamaráda z mládí Jindřicha Pecku sepsat na základě požadavku nadšenců z Hořic novou pašijovou hru. Předlohy textu pašijového představení se sešly ale dvě. Mimo představení z pera Jindřicha Pecky byl členům Společnosti předložen také text od pana Berky z Českých Budějovic. Antonín Bašta měl o režii, o duchu představení a jejím průběhu jasnou naprosto ucelenou vizi, nebylo možné inscenaci ubírající se v jiném duchu, než si režisér představoval realizovat, a tak pan Berka svou pašijovou inscenaci nemohl v Hořicích uvést. Text hry Jindřicha Pecky Antonín Bašta upravil na vesnickou jednoduchost sousedského divadla a převedl ji s použitím rekvizit a krásných kostýmů do časů krátce po přelomu letopočtů, s okouzující atmosférou Nového zákona.

²⁰ PECKA, J., *Muzeum pašiji*

Antonín Bašta ale také svojí přirozenou autoritou a lidským přístupem dokázal vyzvednout šedesátičlenný soubor od úplných hereckých počátků k velice dobrým výsledkům. Předlohu hry Jindřicha Pecky Antonín Bašta ještě částečně seškrтал, zachoval však její poetičnost a tím i zkrátil děj na hodinu a půl. Hra tímto počínem dostala mnohem větší spád a pro diváka se stala přijatelnější. Přípravy na uvedení inscenace trvaly až do roku 1992, kdy v měsíci červnu začali ochotníci s nácvikem hry v místním kulturním domě. Ale zhruba dva týdny před uvedením premiéry vystoupil Antonín Bašta jako režisér s tím, že se musí hra odložit z důvodu nedokonale secvičeného představení, že se s takto nepřipravenou inscenací před diváky předstoupit nedá a to i z toho důvodu, že by přišel o svoje dobré jméno. Dodnes se pamětníci prou o to, jestli to bylo míněno vážně nebo v žertu, ale výsledek se dostavil v obrovském zmobilizování úsilí herců a při zkouškách se hře všichni věnovali naplno - premiéra byla zachráněna. Antonín Bašta měl značné sklony k černému humoru, kterým občas komplikoval v dobrém slova smyslu život ostatním lidem pohybujícím se v jeho okolí. V roce 1998 režisér Antonín Bašta zemřel a jeho místo v souboru nahradil a režijního dohledu se ujal Jiří Šesták.

Antonín Bašta o Pašijových hrách: „Představení je dílem hořických občanů, kteří s divadlem neměli takřka žádnou zkušenost. Šel jsem tedy cestou nenásilnou a přidělil jsem všem, kteří hráli, takový zvláštní úkol – aby mluvili to, co si myslí, aby o té postavě přinesli vlastní výpověď, aby nehráli divadlo. A výsledek byl výborný. Začali mi věřit, viděl jsem, že se jim to začíná líbit a tak nevzniklo ani tak herecké představení, ale představení – řekl bych – občanské. A v tom si myslím, že je jeho největší hodnota a mravní síla.“²¹

4.7.5 Ostatní režijní dohled nad inscenací

Jiří Šesták, herec Jihočeského divadla v Českých Budějovicích, se po smrti Antonína Bašty ujal režijního dohledu představení, ale pro velké pracovní vytížení v divadle neměl čas věnovat se zkouškám v Hořicích. A tak ho ochotně zastupoval pan František Bublík, předseda Nadace Hořické pašije. Ač neherec zhostil se úkolu svědomitě a v plném nasazení.

²¹ BAŠTA, A., *Muzeum pašiji*

Vítězslav Kučera se stal dalším pokračovatelem režisérského počínu pašijových představení Antonína Bašty. Vítězslav Kučera byl iniciátorem ustanovení „Společnosti pro zachování Hořických pašijových her“ v prosinci roku 2002. Tento krok byl nutný vzhledem k zániku Nadace Hořické pašije. Do čela této společnosti byl posléze pan Vítězslav Kučera také zvolen. Společnost tradici neopustila a představení pokračují každoročně doposud. Pan Vítězslav Kučera pracoval v nedaleké Horní Plané jako vedoucí Kulturně informačního centra.

V dnešních dnech se divadelnímu režijnímu dohledu věnuje dramaturg a bývalý ředitel Městského divadla v Českém Krumlově Jiří Pokorný. S prvním režisérem Antonínem Baštou spolupracovali od šedesátých let dvacátého století v amatérském studiu zřízeném u Jihočeského divadla v Českých Budějovicích a také v divadelním souboru Zeyer a D 111 až do roku 1986. V dnešních dnech se Jiří Pokorný věnuje dramaturgii v Městském divadle v Českém Krumlově. Zde je třeba jenom doufat, že ochotničtí herci plně využijí těchto zkušeností, které jsou jim nabízeny.

Od prvních počátků novodobé tradice, v tomto celém časovém průřezu her, se intenzivně věnuje pašijovým inscenacím místní obyvatel Karel Fila. Jeho přínos pro pašijová představení je značný, a to z toho důvodu, že se snaží o zachování struktury představení a dramatického pojetí hry jako celku tak, aby se s postupem doby a změnou herců nestala z původního představení úplně jiná hra s jinými replikami a nelogickými obrazy.

4.7.6 Hudba k pašijovému představení

Divadelní představení je velmi muzikální. Tuto skutečnost má na svědomí Jaroslav Krček. Hudba a texty písní od skladatele Jaroslava Krčka jsou, dá se říci, šité na míru i z toho důvodu, že skladatel mnohokrát už spolupracoval s Jindřichem Peckou na jiných kulturních projektech a tak se jejich rukopis vhodně prolíná. Jaroslav Krček založil a od jejího počátku spolupracuje s hudebním uskupením „Musica Bohemica“, které nazpívalo a nahrálo společně s amatérskými herci z Hořic všechny písně uvedené ve hře. Jaroslav Krček je v hudební tvorbě známou osobností, vystudoval pražskou konzervatoř a byl žákem M. Kabeláče v kompozici a B. Lišky v dirigování. Jeho začátky byly důležité pro formování pracovního stylu. Působil také jako hudební režisér v Československém rozhlasu v Plzni a pak ve vydavatelství Supraphonu v Praze. V roce 1960 založil s folkloristou Františkem Bonušem Malou muziku Souboru písní a tanců

Josefa Vycpálka. Po té v roce 1967 založil soubor Chorea Bohemica a roku 1975 Musica Bohemica. S tímto souborem dosáhl velice dobrých výsledků doma a i ve světě. Dá se o něm říct, že je regionálním folkloristou západních a jižních Čech v širokých souvislostech. Zaměřuje se na nejstarší zmínky lidové hudební tvorby, vypracovává úpravy lidových písní a tanců a tyto přepracované uvádí do současného hudebního života. Tyto hudební adaptace mají svůj osobitý styl a vysoký stupeň stylizace. Soubor Musica Bohemica nahrál kompletní koncertní repertoár Krčkových skladeb inspirovaných původním historickým materiálem. Jaroslav Krček se věnuje mimo jiné kompozici v soudobé vážné hudbě, je uznávaným autorem, dirigentem, hudebním organizátorem spolupracujícím s předními pražskými orchestry, komorními tělesy a nahrávacími společnostmi. To vše je důvodem, proč si Jindřich Pecka vybral pro spolupráci na pašijovém představení právě Jaroslava Krčka. Nejenom že se znali, ale také spolu zpracovali „Vánoční písně z barokních kancionálů“, kde na 330 stranách uvedli 240 lidových a anonymních písní. A tak prostoupila pradávny biblický příběh hudba připomínající opravdovou atmosféru pašijových dní, která v dnešních představeních podtrhuje autentičnost příběhu.

Jaroslav Krček o Pašijových hrách: „Vždycky jsem znovu a znovu dojat z pomyslení nad tím, že se v době plné konzumismu, v technickém věku, kdy je kultura přijímána jen pasivně, vlastně zde skoro celá vesnice s naprostým entuziasmem provádí něco, co vychovává nás diváky, ale také je samé. A to je v tomto věku zvlášť potřebné.“²²

4.7.7 Kostýmy pro představení

Kostýmy pro představení byly ušity hořickými dobrovolnicemi podle návrhů paní učitelky Aleny Strašrybkové z látek sponzorsky dodaných v té době ještě státním podnikem Jitex v Písku.

4.7.8 Přírodní divadlo

Došlo i ke stavbě přírodního divadla. Scénu jeviště navrhl pro účely hry architekt Antonín Dvořák (mimo jiné švagr Antonína Bašty). Ing. Miroslav Čunát si jako starosta obce poradil s organizací terénních úprav, společně s tajemníkem úřadu Jiřím Winzigem se pustili do projektů odvodnění prostoru divadla, stavbou palisád, šaten a hygienického

²² KRČEK, J., *Muzeum pašijí*

zázemí. Místní dobrovolníci a amatérští herci zde na technický návrh vysokoškolského studenta L.Pánka postavili originální zastřešení hlediště před nepřízní počasí a scénu situovanou do zalesněného svahu. Musela se opravit přístupová komunikace, posílit elektrické připojení, zbudovat přívod vody a v neposlední řadě vyrobit kříž s důmyslným unikátním mechanismem, vymyšleným a zrealizovaným Bernardem Scherhauserem. Bylo nutno také připravit propagaci připravovaného divadelního představení v médiích, na plakátech a jiných propagačně technických tiskovinách. Hlediště divadla v té době čítalo pět set míst pro sezení na dřevěných lavicích. Technické i divadelní přípravy probíhaly dle plánu Společnosti pro obnovu pašijových her.

4.7.9 Mezinárodní kontakty a členství v Europassions

Co si členové po založení společnosti předsevzali, to také splnili. Navštívili mnoho pašijových představení po celé Evropě a navázali spoustu užitečných kontaktů pro provozování této volnočasové kulturní aktivity. Podle možností jezdili hoříčtí nadšenci na setkání pašijových společností do míst jako je španělská Cervera, belgická Ligny, Nancy, Tegelen, Mendrisio a v tyrolském Thirsee byla vyznamenána paní Růžena Hotová „Zlatým křížem Europassionu“ za rozvíjení styků se zahraničím. Nejvýznamnějším oceněním je čestné místo v mezinárodním společenství Europassion, ve kterém se sdružují všechny významné divadelní společnosti a místa, kde se pašijová představení odehrávají. Hoříčtí jsou jedinou pašijovou společností z České republiky, která byla do této významné evropské společnosti přijata. Důležité jsou i vztahy s dlouholetými tradičními pašijovými společnostmi v St.Margarethen v rakouském Burgenlandu, Mettmachu, Auersmacheru v Německu a v neposlední řadě v Loudeac ve Francii. V roce 2004 Společnost pro zachování Hoříckých pašijových her navázala plnohodnotnou spolupráci s bavorským Perlesreuthem, s jehož pašijovým souborem se navštěvují a aktivně se vzájemně zapojují do představení.

4.7.10 Nadace Hořícké pašije

Tato volnočasová zájmová činnost potřebovala získat zdroj financování, a tak dne 29. září 1992 byla založena na popud obecního zastupitelstva Nadace Hořícké pašije. Zastupitelé se domnívali, že Ministerstvo kultury České republiky bude tuto nadaci finančně podporovat pro její další kulturní rozvoj, toho se ale bohužel nedočkali. Této Nadaci předsedal pan František Bublík, který se staral především o organizačně

technické záležitosti celých deset let až do roku 2003. V tomto roce se vzdal členství v správní radě Nadace Hořické pašije, odstoupil z funkce jejího předsedy a tím také Nadace zanikla. V roce 1999 byly věnovány Nadaci pozemky, na kterých je umístěno pašijové divadlo i s technickým zázemím. Po zániku Nadace byly tyto pozemky převedeny zpět do vlastnictví obce Hořice na Šumavě společně s inventářem. Když byla Nadace Hořické pašije zrušena, začali se ochotníci sdružovat a spontánně protestovat proti takovýmto krokům, neboť chtěli tradici zachovat, a proto vznikla „Společnost pro zachování Hořických pašijových her“, aby nahradila zaniklou Nadaci Hořické pašije.

Bohužel se dnešních dnů nedožilo několik skvělých lidí, kteří se podíleli na přípravách představení a aktivně se do nich zapojovali. Na tyto výborné ochotnické herce a sousedy členové souboru rádi vzpomínají a mají je v úctě, proto bych chtěl některé z nich jmenovat, byli to: Antonín Bašta, Vítězslav Kučera, Jindřich Pecka, Bohumil Tittl, Václav Haleš, Jan Kotrč, Petr Otta, František Kovařík.

4.7.11 Nové pašijové představení jako základ nové tradice

29. červen v roce 1993 je základním milníkem k postupu od slov k činům. Tohoto dne se konala premiéra nové pašijové hry, tímto začala nejnovější historie českých pašijových her hraných v Hořicích na Šumavě. Tomuto datu předcházela 26. červen, kdy byl na náměstí v Hořicích na Šumavě instalován pomník pašijových her, neboť tomu bylo přesně sto let a jeden den od premiéry Ammannových pašijí v roce 1893. Tento pomník byl odhalen v den premiéry „všem, kdo se o pašije zasloužil“. V tento slavnostní den byla sloužena mše v místním kostele celebrowaná generálním vikářem Dvořákem a po ukončení byla otevřena výstava k historii tradice Hořických pašijových her v prostorách místní fary. V odpoledních hodinách bylo sehráno první polistopadové představení, které sklidilo veliký ohlas jak u diváků, tak i v médiích.

Stejně jako hořičtí navštěvovali pašijová představení v jiných zemích, aby načerpali zkušenosti a inspiraci, tak i zástupci těchto zahraničních společností se přijeli přesvědčit o tom, jak se sousedské divadelní představení založené na dávné tradici podařilo uskutečnit a jakým způsobem je schopno jako tradice opět vzniknout. Byli to nejen zástupci z pašijových společností z celé Evropy, ale také představitelé veřejného života v Čechách i v různých evropských institucích a křesťanské církve. Podle dokumentů v muzeu Pašijových her shlédli představení papežský nuncius ČR Giovanni Coppa,

arcibiskup pražský kardinál Miroslav Vlk, českobudějovický biskup Antonín Liška, generální vikář českobudějovické diecéze Ladislav Dvořák a další.

4.7.12 Úspěchy hořických ochotníků v divadelním ztvárnění pašijových her

V roce 1993 sehráli členové Společnosti pro obnovu pašijových her v Hořicích na Šumavě – Pašije, celkem 9 představení za účasti 1826 platících diváků a do roku 1997 jich bylo už celkem 36 s hojnou účastí, která je podpořila k dalším výkonům a možnostem dalšího vylepšování. V ochotnickém souboru vládla příjemná tvořivá atmosféra a ze skromných začátků vznikala nová tradice, navazující na původní, oprostěná od všech předsudků z minulosti.

Jak velí dlouholetá tradice, pašijové představení hráli pouze neherci z Hořic a jeho blízkého okolí. „Role je nástrojem sebepoznání, sebekoncipování, sebeřízení, ale je i nástrojem poznání dalších lidí a poznání a ovlivňování našich vzájemných vztahů!“²³ I tyto aspekty je při volnočasových aktivitách důležité mít na paměti, aby se aktivita jako volnočasový zájmový útvar mohl prohlásit za komplexní. Zde hraje roli i dramatická výchova. „Dramatická výchova je systém řízeného, aktivního sociálně-uměleckého učení dětí či dospělých založený na využití základních principů a postupů dramatu a divadla, limitovaných primárně výchovnými či formativními a sekundárně specificky uměleckými požadavky na straně jedné a individuálními i společenskými možnostmi dalšího rozvoje zúčastněných osobností na straně druhé.“²⁴

Pašijové hry od roku 1993 dosud navštívilo na deset tisíc návštěvníků. Podle muzeálních dokladů byli i z velké části Evropy, významné zastoupení mají země jako je Německo, Rakousko a Francie a samozřejmě mnoho dalších.

Vzhledem k tomuto kulturnímu počínu hořických dobrovolníků se v měsíci únoru v roce 1997 Hořicím na Šumavě dostalo významného ocenění nadace Patria a občanské aktivity Místo v srdci „Cenu za rozvoj místních občanských aktivit za rok 1996“, udělovanou každoročně na pražském hradě. Důvodem k udělení této ceny především přispělo, že sousedské pašijové představení neoslovuje pouze místní obyvatele, ale také lidi z širokého okolí, z Čech i ciziny, kteří jsou bez rozdílu národnosti vtahováni do starodávného biblického příběhu odehrávajícího se v přírodním divadle v malé

²³ VALENTA. J., *Kapitoly z teorie výchovné dramatiky*, str. 36.

²⁴ VALENTA. J., *Metody a techniky dramatické výchovy*, str. 27.

šumavské vísce. Touto svojí návštěvou utvrzují křesťanskou srozumitelnost příběhu, kolikrát pro cizince bez srozumitelnosti slov, ale s jasnou silou prožitku odehrávaného příběhu, s jeho jasným lidským poselstvím. Toto významné ocenění bylo udělováno v té době poprvé a hoříčtí susedští herci vyhráli z celkového počtu sto čtyřiceti devíti přihlášených projektů z České republiky, které se týkaly obyčejných lidí. Ti svými činy vyjadřují kladný vztah k místu svého domova, k místu, kde rádi žijí. Ocenění mimo morální podpory taktéž obsahovalo finanční podporu, kterou využili hoříčtí ochotníci k dalšímu rozvoji své volnočasové aktivity. Hořícké pašijové hry se dají považovat za jeden z významných kulturních projektů z celého Českokrumlovska s vysokou kulturní a uměleckou hodnotou a jistě ob stojí v silné kulturní konkurenci českokrumlovského regionu, ve kterém mají za dobu svého trvání a znovuzrození tradice nepochybně své nezastupitelné místo.

4.7.13 Netradičně odehraná představení

Je jisté, že silný biblický příběh s hloubkou nabízeného prožitku, není dobré ponechávat pouze v malé pošumavské vísce, ale je ho potřeba sdělovat i v dalších obcích, městech a proto již druhým rokem (2011) hráli hoříčtí ochotníci v prostorách pivovarských zahrad Českého Krumlova pro místní obyvatele a také turisty. Poprvé v loňském roce 2011 sehráli susedé z Hořic divadelní představení určené pro žáky škol. Ale tento výjezd ze svého domovského prostoru nebyl jediný. Již v roce 2005 a 2006 o velikonocích členové společnosti sehráli zkrácenou verzi pašijového představení v hlavním městě naší republiky, v Praze. Představení bylo uskutečněno v těsné blízkosti Karlova mostu na pražské Kampě. Pro turisty i pro samotné aktéry to byl jistě nezapomenutelný zážitek shlédnout a odehrát představení v takto historicky významném prostředí. I přes velký divácký zájem se v dalších letech ale nepokračovalo z toho důvodu, že v daném místě hra nezapadala a tím nedosahovala vysoké kvality jako v domácím prostředí. Výjezdy souboru se proto umísťují pouze do míst s odpovídající atmosférou použitelnou pro zpracování a pojetí tohoto příběhu. Společnost každoročně uváděla až na deset repríz pašijové hry, ale logicky se po několika letech odehraných představení návštěvnost začala snižovat proto se od roku 1999 přistoupilo k zásadní inovaci. Ne však ve scénáři, ale v pojetí. Začala se hrát i večerní představení. V počátcích pouze s loučemi, ale při tomto osvětlení byla inscenace nedokonale osvětlena a tak se louče doplnily částečně i o elektrické osvětlení. Takto inscenovaná hra se pro diváka stává mnohem silnějším emotivním zážitkem. Díky této

inovaci se opět pašijové hry zpopularizovaly. Pašijový děj s apokryfními událostmi je zde částečně znovu rozehráván a v daném okamžiku stále trvá a přenáší naši skutečnost do biblického Jeruzaléma, ve kterém příběh působí na city a fantazii diváků (poutníků) dodnes.

5. Stěžejní body Hořických pašijí

Každá pašijová společnost v podstatě ztvárňuje poslední dny Ježíše Nazaretského v jiném pojetí událostí pašijového týdne. Jedna pašijová společnost může vyzdvihovat cestu na Golgotu, jiná Poslední večeři nebo ukřižování a další fenomén zmrtvýchvstání. Hořické pašijové ztvárnění je postaveno na těchto základních situacích.

- Poslední večeři s učedníky Krista
- Rozjímání v zahradě Getsemanské
- Zajetí a Soud u Velké Rady
- Soud u krále Herodese a Piláta Pontského
- Odsouzení
- Křížová cesta ukončená Ukřižováním Ježíše Krista a jeho zmrtvýchvstání

6. Muzeum Hořických pašijových her

Jak jsem se již zmínil, novodobá tradice po roce 1989 byla založena původně za účelem připomenutí starodávné tradice vázající se k obci. Společnost pro obnovu pašijových her v Hořicích na Šumavě – Pašije si kladla za cíl soustředit všechny dostupné materiály týkající se pašijových her původně se záměrem uspořádat výstavu. Výstava proběhla na faře v roce 1993 při slavnostní premiéře uvedení pašijového představení. Všechny sesbírané materiály z dostupných zdrojů však po výstavě neměly uplatnění, a tak se hořičtí rozhodli založit muzeum. V dnešní době je muzeum umístěno na náměstí obce v prostorách kulturního domu a je otevřeno v létě od května do září a v podstatě kdykoliv na zavolání. V zimě je muzeum z důvodu malého turistického ruchu uzavřeno. Mimo turistickou sezonu je možné na požádání prohlídku i s výkladem předem objednat u Jiřího Winziga, který rád prostor muzea otevře a

prohlídku umožní. V muzeu jsou umístěny písemné dokumenty, novinové články, plakáty, dobové fotografie, velký model pašijového divadla a poznámky účastníků pašijových představení sahající do roku 1896.

7. Závěr

Moje práce byla provedena především empirickou metodou, s odkazy na dostupnou literaturu jak z oblasti náboženské, tak i z oblasti dramatické výchovy, bohužel jsem však oproti mému původnímu nadšení zjistil, že takové množství literatury, které bych potřeboval k popisu a porovnání o tomto fenoménu, není přístupné.

Jak jsem uvedl na začátku, potvrdil se mi původní názor o tom, že základem pašijových her je vrozená transcendence obyvatel, kde především vystupuje do popředí tradiční křesťanská tradice a její základ v „Mysterium paschale“ a zde je prostor pro znovuožívání dávného příběhu. Tradice doložených hořických pašijových her sahá až do 13 století. A jak jsem v předešlých statích již uvedl, tato skutečnost je spojena s velice těžkými životními podmínkami v pošumavském kraji, v některých dnešních náhledech až nesnesitelnými, které v té době mezi obyčejným lidem panovaly. Z těchto neřešitelných situací poddaného lidu byl vytvořen prostor pro realizaci duchovní služby v podobě náboženství, které se stává ve většině případů pochopitelným východiskem. Lidé spojují svoji zoufalou situaci s utrpením Ježíše Krista. Snaží se vcítit do jeho utrpení pro naši lepší budoucnost, která je představena jeho vzkříšením a oživují tak vztah k transcendenci, která z této situace místního lidu vyplývá. Obyvatelé Hořic díky lidové hře s náboženským podtextem se snaží definovat zlo a dobro, tyto přenášet do obrazů pašijové hry.

Během třicetileté války v 17. století byla tradice pašijových her přerušena a nastolena znovu počátkem 19. století v roce 1816 místním tkalcem a sběratelem Paulem Gröllheslem, který na základě duchovních pohnutek a náboženského citění místních obyvatel sepsal za pomoci svých pomocníků text podle Kochemova spisu. Zde vznikl další milník v pojetí pašijových her. Nebyla to pouze hra pro vyzvednutí slávy Boží, ale také vznik volnočasové aktivity „sousedského divadla“. Zde vznikla pašijová hra s názvem „Utrpení a smrt našeho Pána Ježíše Krista – truchlohra o pěti jednáních s předehrou“ a tímto vzkřísil novou tradici hořických pašijí. Nicméně fenomén

pašijových her je velice pečlivě zkoumán státními úřady a náhled CK úředníků a církevních hodnostářů není vždy v souladu s podporou divadelnictví, i když založeného na křesťanském základu. Na Šumavě a v Pošumaví je divadelnictví na křesťanských základech jako nová, nebo lépe řečeno znovu obnovená tradice zakládána oproti jiným místům naší republiky. V této době tvoří základ sousedského divadla mimo volnočasové aktivity také výraz hlubokého náboženského vyznání a tušení transcendence. Zde je však volný čas charakteristický pro svobodu člověka, jeho délka a četnost je však vázána na pracovní a mimopracovní činnosti, které člověk musí vykonávat.

V dřívějších dobách tak i dnes je důležitým faktorem psychohygiena. Psychohygiena nebyla dříve v náboženském prostředí tolik vyzdvihovaným pojmem již z toho důvodu, že se o psychohygienu místních obyvatel vždy starali duchovní, ale v dnešním sekularizaovaném světě je jedním z důležitých pojmů, kterým se zabývá volnočasová pedagogika. Pod tímto označením se dá představit všechno to, co nám pomáhá dostat se do psychické pohody, to znamená potlačit stres, syndrom vyhoření, každodenní starosti. Jsem přesvědčen, že jakákoliv dramatická výchova, tvorba dramatických her a jejich realizace, je pro účel psychohygieny velice vhodná aktivita prostupující v případě hořických pašijových her širokými generačními vrstvami aktérů.

Závěrem by se dalo říci, že průběh a pohnutky místních obyvatel k sousedskému divadlu byly v průřezu dějinného exkurzu vždy rozdílné. Revelatio jako závěr příběhu je velmi emociálně spjat s dalšími cestami lidského pokolení a tuto skutečnost místní ochotníci převádějí do praxe pomocí svého dramatického vystoupení od počátku středověké tradice po dnešní dny pouze s rozdílem, že tenkrát příběh posledního týdne života Ježíše Krista byl odehráván z pohnutek náboženských a transcendence obyvatel. V dnešních dnech hraje především největší roli tradice, volnočasová aktivita a hrdość k příslušnosti k obci Hořice na Šumavě, které jsou slavné díky svým ochotnickým divadelním aktivitám.

8. Seznam použitých zdrojů

- BURIAN, E. F., *O nové divadlo 1930-1940*, Praha 1946, ISBN neuvedeno.
- CESNAKOVÁ-MICHALCOVÁ, M. *Divadlo na Slovensku v období vrcholného feudalismu*, Slovenské divadlo 7, 1959, ISBN neuvedeno.
- ET. COL., *Passio Domini in Europa*, S & L EuroprintDruck – und Verlags – GmbH, A – 7423 Pinkafeld. ISBN neuvedeno.
- HOŘICE NA ŠUMAVĚ, *Muzeum pašijí*,
- KLAPPER, J.:*Schleische Volkskunde auf Kulturgeschichtlicher Grundlage*, Breslau, 192.
- LINIE, 1933, ISBN neuvedeno.
- VALENTA. J., *Kapitoly z teorie výchovné dramatiky*, ISV Nakladatelství, ISBN: 80-85 866-06-4.
- VALENTA. J., *Metody a techniky dramatické výchovy*; STORM Praha 1997.
- RON, V., *Lidové Pašijové divadlo v českých zemích*, Praha:Vyšehrad, 2009. ISBN 978-80-7021-979-9.
- SKALICKÝ. K., *Třetího dne vstal z mrtvých*, <http://files.frantisekstech.webnode.cz/>

9. Seznam příloh - obrazová dokumentace

Fotografie ze zkoušky	39 - 40
Fotografie z představení	41 - 42
Fotografie z muzea pašijových her	42 – 43

10. Přílohy - Obrazová dokumentace

10.1 Fotografie ze zkoušky

Obrázek 1. Ježíš Nazaretský před Pilátem Pontským (foto: autor)

Obrázek 2. Zvuk i režijní dohled je důležitou součástí i ochotnického divadla (foto: autor)

Obrázek 3. Ježíš pod křížem (foto: autor)

10.2 Fotografie z představení

Obrázek 4. Poslední večeře Páně (foto: autor)

Obrázek 5. Velká rada (foto: autor)

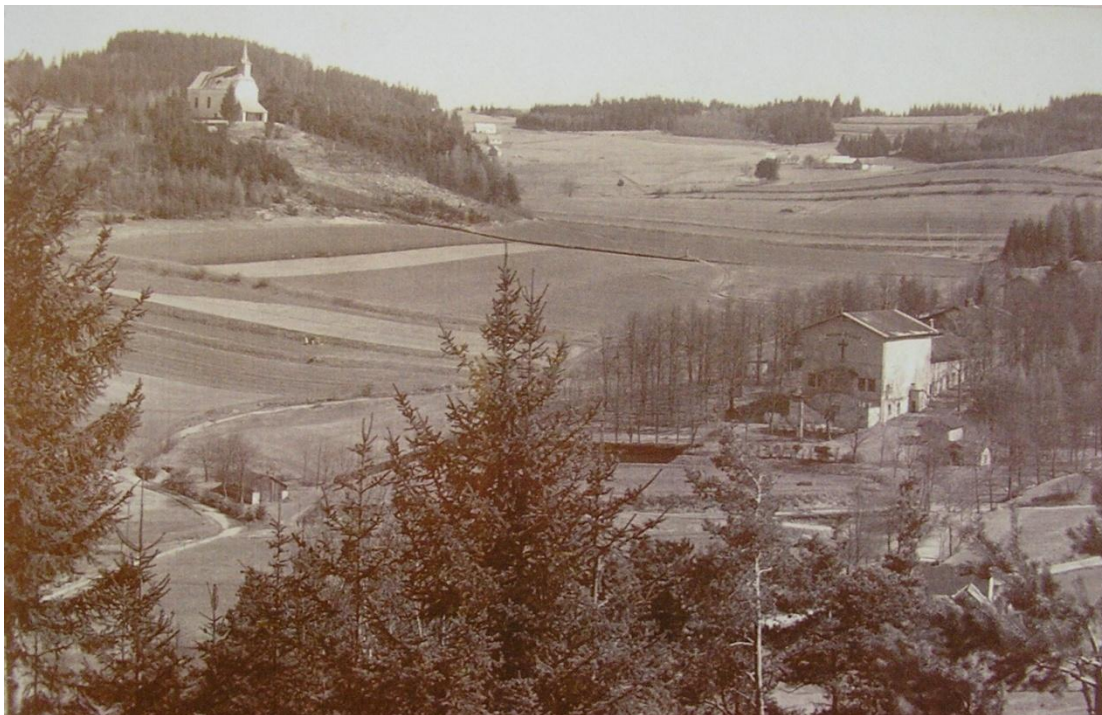

Obrázek 6. Ježíšova cesta s křížem na Golgotu (foto: autor)

Obrázek 7. Ježíš Kristus na kříži (http://www.pasije.info/foto/soucasnost/noc/IMG_9431.jpg)

10.3 Fotografie z muzea pašijových her

Obrázek 8. Pašijové divadlo s poutním kostelíkem (foto: autor z muzea pašijí)

Obrázek 9. Model pašijového divadla v muzeu pašijí (foto: autor)

Obrázek 10. Dobová fotografie z procesí k divadlu, Kristus nese svůj kříž (foto: autor z muzea pašijí)

Obrázek 11. Dobová fotografie z procesí k divadlu, 1933, Hořice na Šumavě, snímek pořízený Josefem Seidelem při natáčení filmu. „Na křížové cestě ke kapli P. Marie Bolestné“ (foto: autor z muzea pašijí)

Obrázek 12. Dobová fotografie z hoříckého náměstí před kostelem, vjezd Ježíše do Jeruzaléma (foto: autor z muzea pašiji)

Obrázek 13. Dobová fotografie – představení starého zákona, obětování Noemovo (foto: autor z muzea pašiji)

Obrázek 14. Dobové 3D obrazové publikace z roku 1933 zobrazující pašijové hry včetně brýlí (foto: autor)

Obrázek 15. Dobová fotografie ručně malované opony, umístěné v pašijovém divadle (foto: autor)

11. Abstrakt

NOVOTNÝ, I., *Hořické Pašijové hry, transcendence obyvatel nebo sousedská volnočasová aktivita?* České Budějovice 2012. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky.

Vedoucí práce J. Pokorný.

Klíčová slova: sousedské divadlo, pašijové hry, tradice, náboženství, volný čas, církev, nezisková organizace

Práce se zabývá vznikem pašijových představení v Evropě, v českých zemích a soustřeďuje se na obec Hořice na Šumavě. Popisuje vznik pašijových představení ve vztahu ke křesťanskému svátku velikonoce a od něho vznikající evropské divadelní tradice. Vznik pašijových her byl v prvopočátku založen zcela náboženskou aktivitou, vyjadřující transcendenci obyčejného šumavského lidu, která se postupem času přeměnila v rámci sekularizace společnosti k regionální volnočasové aktivitě.

12. Abstract

Hořice passion plays – the transcendent's neighborhood expresion or leisure activity?

Key words: neighbourly theater, passion plays, traditions, religion, leisure time, the Church, non-profit-making organization.

This Bachelor's dissertation discusses the origin of the passion plays in Europe and in the Czech republic and focuses mainly on the village of Hořice na Šumavě. It describes the inception of the passion plays with regards to the Christian festival of Easter and its basis for European theatrical traditions. The passion plays' genesis was, at the early history, considered a solely religious activity that reflected the transcendence of ordinary people indigenous to the Bohemian Forest. Over the time and by virtue of deconsecration of society, this religious activity transformed to regional leisure time activity.